

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

Martina Smijová

Vyučovací hodina TV na 1. stupni ZŠ

z pohledu učitele a žáka

Olomouc 2024

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ludmila Miklánková, Ph.D.

Poděkování

Děkuji paní doc. PhDr. Ludmile Miklánkové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a poskytnutí konzultací při zpracování mé diplomové práce. Mé poděkování patří také rodině, která mě podporovala po celou dobu studia.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 9. 4. 2024

.....

Martina Smijová

OBSAH

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	7
1 VÝZNAM TĚLESNÉ VÝCHOVY PRO ZDRAVÍ JEDINCE.....	7
2 HISTORIE A SOUČASNÉ POJETÍ TĚLESNÉ VÝCHOVY.....	10
2.1 ANTIKA.....	10
2.2 STŘEDOVĚK, RENESANCE A HUMANISMUS	11
2.3 OSVÍCENSTVÍ	12
2.4 18. AŽ 20. STOLETÍ	13
2.5 SOUČASNOST	15
3 CÍLE A ÚKOLY ŠKOLNÍ TV	16
3.1 UKOTVENÍ PŘEDMĚTU TĚLESNÁ VÝCHOVA V RVP ZV	18
3.1.1 Očekávané výstupy a učivo TV	18
3.2 HODNOCENÍ ŽÁKŮ V HODINÁCH TV	19
4 SPECIFIKA EDUKAČNÍHO PROCESU TĚLESNÉ VÝCHOVY.....	21
4.1 OSOBNOST ŽÁKA V TĚLESNÉ VÝCHOVĚ.....	21
4.2 OSOBNOST UČITELE V HODINĚ TĚLESNÉ VÝCHOVY	24
4.3 PODMÍNKY VE VYUČOVACÍ HODINĚ TĚLESNÉ VÝCHOVY	26
4.3.1 Prostorové podmínky	26
4.3.2 Institucionální podmínky	27
4.3.3 Sociální podmínky	28
4.3.4 Personální podmínky	28
4.3.5 Materiální podmínky.....	28
4.3.6 Právní podmínky	29
EMPIRICKÁ ČÁST.....	30
5 CÍLE, ÚKOLY, VÝZKUMNÉ OTÁZKY	30
6 METODY ZPRACOVÁNÍ DAT	31
6.1 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO SOUBORU	32
6.2 STATISTICKÉ ZPRACOVÁNÍ DAT.....	32
6.3 ANALÝZA A ZPRACOVÁNÍ ZÍSKANÝCH DAT	34
7 VYHODNOCENÍ ZÍSKANÝCH DAT A JEJICH INTERPRETACE	35
7.1.1 Vyhodnocení vzdělávací dimenze	35
7.1.2 Vyhodnocení emotivní dimenze	36
7.1.3 Vyhodnocení zdravotní dimenze	36
7.1.4 Vyhodnocení sociální dimenze.....	38
7.1.5 Vyhodnocení vztahové dimenze	39
7.1.6 Vyhodnocení kreativní dimenze	40
7.1.7 Vyhodnocení doplňující dimenze	41
7.1.8 Vyhodnocení všech dimenzí	42

7.2	VYHODNOCENÍ ÚDAJŮ O TĚLESNÉ ZDATNOSTI ŽÁKŮ.....	43
7.3	VYHODNOCENÍ HYPOTÉZY	45
7.4	VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	45
8	DISKUZE.....	50
9	ZÁVĚRY	51
10	SOUHRN.....	53
11	SUMMARY	55
12	SEZNAM UŽITÉ LITERATURY	57
13	SEZNAM PŘÍLOH	61
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	64
	SEZNAM TABULEK	65
	SEZNAM GRAFŮ	66

ÚVOD

V dnešní uspěchané době je pravidelný pohyb velmi důležitý pro zdraví a celkovou pohodu každého člověka. Nejde pouze o dospělé, ale zejména o děti, u kterých má tělesná aktivita pozitivní vliv na jejich celkový vývoj. Pravidelná cvičení nám pomáhají udržovat dobrou fyzickou kondici a slouží jako prevence vzniku řady zdravotních problémů, k nimž patří obezita, cukrovka a další. Děti mohou s pohybovou aktivitou přijít do styku na různých místech a v různých situacích, ale nejčastěji se s ní však setkávají ve škole již od 1. třídy základní školy během vyučovacích jednotek tělesné výchovy (dále TV). Pravidelná tělesná aktivita má kromě jiného také pozitivní vliv na duševní zdraví žáků, kdy jsou v rámci sportovních aktivit začleněni mezi své vrstevníky a mohou si tak najít koníček na celý život.

Pohybové aktivitě se věnuji již od útlého věku, kdy jsem navštěvovala sportovní základní školu, kde jsem se věnovala různým atletickým disciplínám, basketbalu či volejbalu. Tělesnou výchovu jsem měla v rámci vyučovacích hodin každý den a vzpomínám na ně s velkou radostí. Volba tématu byla pro mě tedy zcela jednoznačná. Vybrala jsem si téma s názvem „Vyučovací hodina TV na 1. stupni základních škol z pohledu učitele žáka.“ Z vlastních krátkodobých pedagogických postřehů z 2. třídy na základní škole jsem zjistila, že žáci zatím spontánní zájem o pohyb mají.

Cílem mé diplomové práce je proto zjistit a posoudit názory žáků a učitelů na právě realizovanou vyučovací hodinu TV na 1. stupni základních škol.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝZNAM TĚLESNÉ VÝCHOVY PRO ZDRAVÍ JEDINCE

Nedílnou součástí života každého člověka je pohyb, jenž je důležitou složkou v jeho životním stylu. Člověk dokáže prostřednictvím pohybu, který je považován za komunikační prostředek, vnímat a poznávat okolí (Perič, Březina, 2019).

Pohyb je sebepoznávání, protože umožňuje lidem poznávat sebe sama. Díky němu získáváme zpětnou vazbu o svých schopnostech, a taky o silných a slabých stránkách. Poznává a učí se zacházet se svým tělem a zkoumá své hranice. V rámci různých pohybových činností zjistí, co si o něm myslí okolí. Dále zastává společenskou roli, kdy dochází ke vztahu s ostatními lidmi, při nichž se řídí určitými pravidly hry. Součástí pohybu je také smyslová zkušenost, jelikož pomocí motoriky a smyslů získává jedinec veškeré informace o okolním světě, a především o svém těle. Pohybem a jeho prostřednictvím se vyvolávají prožitky na jejichž základě dochází k intenzivní emocionální účasti, která nemusí být pouze pozitivní, ale také dokáže v jedinci vyvolat nechuť, strach i nejistotu (Zimmerová, 2001).

Pohybový režim si každá osoba utváří sama. Jde o soubor veškerých pohybových činností vykonávaných pravidelně, a které jsou nedílnou součástí našeho života (Kubátová, 2009). Na otázku „Proč je pro nás pohyb důležitý?“ je jasná odpověď: Jelikož je na pohyb člověk naprogramovaný a sedavý způsob života mu neprospívá (Sekot, 2015). Při pohybu dochází k podpoře fyzické zdatnosti a k rozvíjení všestranné mobility a flexibility (Pastucha a kol., 2011).

Pravidelný pohyb může snižovat výskyt onemocnění v dospělosti a hraje zásadní roli v prevenci vzniku civilizačních chorob (Rychtecký, Tilinger, 2017). Pohyb nelze chápat pouze jako prostředek ovlivňující fyzické zdraví. Kondice je jedna věc, ale je velmi zásadní si uvědomovat další hodnoty. Krom socializačních či komunikačních účinků, jde také např. o účinky psychorelaxační, jenž mají pozitivní dopad na duševní zdraví člověka, poněvadž předchází stresu nebo negativním emocím. Zejména pro mládež má v současné době pohybová činnost nezbytný socializační význam. Mimo komunikační schopnosti je ceněná taky fyzická síla, zručnost nebo dobrá tělesná kondice (Machová, Kubátová, 2009).

Dle Světové zdravotnické organizace (WHO) je pohybová aktivita definována jako „...*jakýkoli tělesný pohyb spojen se svalovou kontrakcí, která zvyšuje výdej energie nad klidovou úroveň.*“ (EU Physical Activity Guidelines, 2008). Pravidelná pohybová aktivita prospívá nejen našim svalům a kloubům, ale má také pozitivní vliv na celé tělo, jednotlivé

orgány a jejich funkce neodmyslitelně patří k dobrému psychickému stavu. Klíčovým prostředkem k dosažení určitého cíle je považováno zdraví, jelikož pokud chce člověk vykonávat nějakou činnost nebo se o ní pokoušet, měl by na tom být zdravotně v pořádku (Čeledová, Čevela, 2010). Zdraví je podle Světové zdravotnické organizace (WHO) definováno jako „...stav úplné fyzické, duševní a sociální pohody, nikoli pouze nepřítomnost nemoci nebo vady.“ (EU Physical Activity Guidelines, 2008). K základním předpokladům zdraví patří právě přiměřená pohybová aktivita (Strnadelová, Zerzán, 2011). Aby bylo možné prostřednictvím pohybové aktivity směřovat k tělesné korekci, je nutné dodržovat určitá pravidla, která uvádí (Fialová, Krcha, 2012):

- objem – okolo 20–30 min by měla trvat minimální souvislá činnost, avšak jde-li o pohybovou činnost zaměřující se na spalování tuků, tak by měla být délka trvání alespoň 30 min a ideálně je to v časovém rozmezí 50–60 min,
- obsah – v tomto případě závisí na aktuální kondici, zdravotním stavu jedince, věku či pohlaví. Měli bychom rozvíjet mimo vytrvalost také naše pohybové schopnosti, mezi které patří síla, rychlost nebo obratnost,
- intenzita – maximální srdeční frekvence by se měla ideálně pohybovat u středně namáhavých pohybových aktivit mezi 60–74 % a u fyzicky náročnějších pohybových aktivit v rozmezí 75–85 %,
- frekvence – za ideální frekvenci pohybové aktivity je pokládána alespoň 3–4 týdně delší dobu trvající pohybové aktivity aerobního typu, jenž je doplněná o posilovací

Stejskal (2004) ve své knize poukazuje na to, že pohybová aktivita dohromady s patřičným příjmem energie patří k nejbezpečnějším, nejvhodnějším a ekonomicky nejméně náročným prostředkům prevence převážné většiny zmíněných nemocí.

Fialová (2010) poukazuje na to, že obyvatelé ČR považují pohybovou aktivitu za nepodstatnou. Mnohdy lidem ani nezáleží na jejich zdraví. V České republice má nadváhu více než polovina populace, dokonce 17 % trpí obezitou, což řadí Českou republiku na přední místa v Evropě.

Rodina tvoří základ pohybového režimu dítěte. S rostoucím věkem má každá osoba podíl na svém vlastním pohybovém režimu. Školní prostředí má nezastupitelné místo ve tvorbě každodenního režimu jedince (Kubátová, 2009).

„Tělesná výchova je pedagogický proces, v němž se využívá jako hlavního prostředku tělesných cvičení, sloužících k všestrannému zdokonalování člověka a k rozvoji jeho osobnosti.“ (Klimtová, 2005, s. 7)

Školní TV hraje v životě člověka významnou roli. Přispívá k všestranné přípravě žáků a formuje jejich osobnost v pravidelně řízeném procesu (Fialová, 2010). Ve většině zemí je TV na školách zavedena jako povinný předmět, kde je snahou žákům poskytnout zdravou a atraktivní TV, prostřednictvím které je možné v dětech vzbudit zájem o pohyb (EU Physical Activity Guidelines, 2008).

Ve škole je TV pravidelně dotována dvěma, někdy i třemi hodinami za týden. Tato časová dotace nemůže ze zdravotních a hygienických důvodů klesnout pod 2 hodiny za týden (RVP ZV, 2021). Škola by měla ve spolupráci s rodinou podporovat tělesný, duševní a mravní vývoj dětí a vést je k aktivnímu životnímu stylu (Gajdošová a kol., 2008). Prostřednictvím školní TV lze žáky připravit na zdravý životní styl, který klade důraz na tělesný a duševní rozvoj a tímto mládež vede k rozvoji důležitých společenských hodnot, mezi které patří např. disciplína, týmový duch, soudržnost, tolerance a jiné. TV mimo jiné rozvíjí pohybové dovednosti a schopnosti nezbytné k provádění pohybových aktivit (Pastucha a kol., 2011).

V dnešní moderní době výrazně klesá pohybová aktivita u lidí a nedostatek pohybu se stává součástí životního stylu a má negativním vliv na zdraví jedince (Čeledová, Čevela, 2010). Na školách převažuje sedavý způsob života, žáci převážnou část hodin sedí ve třídě v lavicích a většinu času doma tráví u televize, počítače nebo mobilního telefonu. Školy se proto nesmí spokojit jenom s hodinami TV, ale měly by usilovat o to, aby se pohyb dostal do veškeré výuky (Mužik, Krejčí, 1997).

V praxi se setkávám s velkým počtem dětí, které se doposud neselekaly s žádnou pohybovou aktivitou, kromě té v TV. Proto se domnívám, že školní tělesná TV má v životě všech dětí významné místo. Snahou je docílit vytvoření pozitivního vztahu ke sportu a jejich vlastní zájem. Mnoho rodičů obvykle nepovažuje fyzickou aktivitu za důležitou, tím pádem není kladen důraz ani na jejich děti, které by se měly pohybovým aktivitám pravidelně věnovat. Děti si v důsledku toho nevytvoří správné návyky pro pohybové aktivity, které pak nezahrnují do svého volného času. Proto zde může pomoci právě školní TV (Mužik, Krejčí, 1997).

2 HISTORIE A SOUČASNÉ POJETÍ TĚLESNÉ VÝCHOVY

Od počátku lidské civilizace je člověk nedílnou součástí přírody. Zásadní pro tuto dobu bylo uživit se a udržovat svůj rod naživu. Z tohoto důvodu trávil jedinec většinu dne tím, že hledal potravu (Olivová, 1988). Důležitým faktorem pro přežití člověka byla schopnost myslet. Člověk, bojující o vlastní život musel zmobilizovat své fyzické i duševní síly, díky tomu se pustil do vylepšování zbraní, začal také pravidelně cvičit a vytvářet nové pomůcky, které mu ulehčovaly práci při lovu (výroba voru, lodi či sněžnic, usnadňující chůzi ve sněhu). K postupné kultivaci jedince došlo prostřednictvím různých her, které byly ve spojení s prací a rozvíjejícími se náboženskými představami (Kössl a kol., 2018). K základním projevům lidské existence patřil přirozený pohyb. Životní úroveň byla zcela závislá na míře pohybových schopností jedince, při nedostatečném pohybovém nadání byl nucen připojit se ke kolektivu (Grexa, Strachová, 2011).

Postupem času se z hlavních funkcí, které zabezpečovaly živobytí a udržení rodu na životě, stala tělesná cvičení. Zprvu se jednalo o přirozený pohyb, chůzi, běh, plavání či skoky, postupně tyto aktivity přecházely ke zdokonaleným pohybům se zbraní, jízdě na lodi nebo koni (Černá, 2014). Výchova probíhala u obou pohlaví stejně. Již od útlého věku měly děti za úkol obstarávat obživu pro ostatní členy skupiny. V rámci zkoušek dospělosti, které probíhaly v podobě tzv. iniciačních slavností v době pohlavního dozrávání měly děti předvést svou fyzickou zdatnost a taky dokázat, že jsou schopni zajistit veškeré potřeby, důležité k životu. Zprvu se do výchovy zapojovali téměř všichni z dospělých, následně hlavně ti nezkušenější z rodu. Výchova postupem času dostala řád a určitý systém, také se diferenciovala. Lidem díky lepší fyzické kondici, zdokonaleným zbraním a přípravě bylo umožněno příležitostně nashromáždit přebytek obživy, a tím získat volný čas pro sebe. Tento volný čas věnovali lidé slavnostem, mezi jejichž hlavní náplň patřil tanec a různé formy her, které přispívaly k rozvoji motoriky. Zásadní roli u vzniku rituálů hrála fyzická zdatnost a dovednost. Účastníci těchto slavností prokazovali zdatnost v různých disciplínách, což prokazovalo jejich schopnosti při boji, lovu či práci. Postupem času se objevuje úprava a zdokonalení těchto aktivit a dochází ke vzniku TV a sportu (Kössl a kol., 2006 in Černá 2014).

2.1 Antika

Pro období antiky je charakteristická třídní společnost – otrokáři, svobodní občané a otroci. V tomto období docházelo k rozvoji zemědělství, mezinárodního obchodu, vědy, techniky a kultury. Začaly vznikat městské státy, školy či státní útvary a vytvářela se nová

náboženství (zoroastrismus, hinduismus, buddhismus aj.) (Grexa, Strachová, 2011). Ve starověkém Řecku vznikly dva základní systémy výchovy, a to spartský a athénský. Zatímco ve Spartě hrály významnou roli hry a tělesná cvičení, kde byla cílem pouze příprava k válce, athénský systém byl založen na principech kalokagathie neboli tělesné a duševní rovnováhy. Mezi tři složky, které byly součástí athénské výchovy, patřila gymnastika, muzika a gramatika (Rychtecký, Fialová, 1998). K významným územím pro vznik TV byly země tzv. dálného východu. V Číně byl vytvořen systém zvaný Kung-fu (Umělec – muž), kde podstatou tohoto systému byla prostná cvičení (stoje, úklony, pohyby paží a nohou, sed a pohyby v sedu, aj.). Systém byl rozšiřován pomocí církve, především kněžími, kdy hlavními centry byly kláštery. Ženy byly považovány na rozdíl od mužů a dětí v tělesných cvičeních za slabší. Vliv Číny je znám i na severu Indie (Kössl a kol., 2018). V Indii se objevují první zmínky o józe (zdravotní cvičení, filosofie). Řecko prostřednictvím tělesné kultury položilo základ pro starořecké hry, ze kterých se postupem času staly Olympijské hry. Ve starověkém Římě dominovala výchova tělesné a vojenské zdatnosti. Pořádaly se hry, hlavně bojového charakteru a centrem pozornosti byly gladiátorské hry (Černá, 2014; Kössl a kol., 2018).

2.2 Středověk, renesance a humanismus

Ve středověku nastává tendence odklonu ideí antického chápání tělesné kultury a významný vliv na vnímání těla má křesťanství. V této době byla pozornost upřena k rytířské výchově. Z pozice šlechty bylo žádoucí, aby rytíři byli schopni ovládat tzv. „sedm rytířských ctností“, součástí byla jízda na koni, plavání, střelba z luku, šerm, lov, hra v šachy či veršování. Poté byla tato skupina dovedností rozšířena o tanec (Černá, 2014; Rychtecký, Fialová, 2002).

V období renesance a humanismu dochází ke znovuzrození antiky především v Itálii. Mezi významné humanistické učitele Itálie patřil Vittorino Ramboldini da Feltre, který prosazoval ideál tělesné a duševní harmonie zařazením výchovy v přírodě, tělesného cvičení, výcvikem ve zbrani, zápasu, atletických disciplín, plavání, jízdě na koni a míčových her (Kössl a kol., 2018). V této době měli významnou roli v rozvoji tělesné kultury lékaři. Zvyšoval se zájem o fungování lidského těla a začaly se objevovat otázky na téma prevence a léčby pohybem. Hieronymus Mercurialis ve svém díle „O umění gymnastickém knihy šestery“ klade důraz na význam gymnastického cvičení v životě člověka a věnuje se vlivu pravidelného cvičení na lidský organismus v mládí, dospělosti a stáří. Francouzský představitel Francois Rabelais v díle „Gargantua a Pantagruel“ vnesl nové pojetí moderní humanistické výchovy, zahrnující mimo jiné i TV. Šířením humanistických myšlenek proslul anglický spisovatel

a právník Thomas More, se záměrem začlenit TV, kde byla hrála velkou roli gymnastika a vojenská cvičení, do výchovy mládeže. Tématem tělovýchovy se zabývá v díle *Orbis Pictus* významný představitel Jan Ámos Komenský, který považuje fyzické zdraví za předpoklad zdárné školní výchovy (Černá, 2014).

2.3 Osvícenství

Filozofický směr 17. až 18. století nazýváme dobou osvícenství. Tento směr vyžaduje navrácení zdravějšího životního stylu. Mezi představitele tohoto směru řadíme J. Locka a J. J. Rousseaua, v jejichž dílech je TV stavěna do předních míst (Mužík, Vlček, 2016). J. Locke kladl důraz na význam TV, kde hlavním cílem bylo vychovat „anglického gentlemana“, který měl představovat příslušníka šlechtické vrstvy, podnikatelů, obchodníků, vojáků, námořníků a jiných. TV by měla podle Lockova názoru předcházet výchově rozumové, kde byly zdůrazňovány aktivity, jako šerm, zápas, tanec, plavání, otužování, či překonávání překážek. Francouzský osvícenec J. J. Rousseau, ovlivněný J. Lockem, rozvinul názor na význam TV v přirozeném prostředí. V pedagogickém díle „*Emil-čili o výchově*“, kde je hlavní podstatou výchova fiktivního chlapce, navrhuje pro dítě (věnuje pozornost hlavně výchově chlapců) pohyb na venkově. Do nabídky pohybových činností patřilo plavání, jízda na koni, běh, chůze, lezení, skoky, hody, šplh aj. Od dítěte však požadoval aktivitu a vedení k samostatnosti (Rychtecký, Fialová, 2002). Filantropisté, navazující na J. J. Rousseaua, usilují o výchovu jedince k lidství. Johann Bernhard Basedow, zakladatel filantropismu, prosazoval ve svém vzdělávacím ústavu (filantropina) tělesný rozvoj. Mezi další představitele a zároveň zakladatele moderního pojetí TV mládeže je považován Johann Christoph Fridrich Guts-Muts, v jehož díle *Gymnastik für Jugend* uspořádal tělesná cvičení, v minulosti uskutečňována ve filantropích, v ucelenou gymnastickou sestavu, která ovlivnila po dlouhá léta školní TV, a to ve skoro celé Evropě (Černá, 2014).

Filantropisté a J. J. Rousseau utvořili tzv. „ideál výchovy“, který byl však krátkodobý. Byly objasněny cíle a úkoly TV a aplikovány základní didaktické postupy ve vyučování (Perútka, 1980). Dílo „*Wie Gertrud ihre Kinder lehrt*“ švýcarského učitele J. H. Pestalozziho je pokládáno za úspěšnou metodickou příručku pro učitele. Pestalozzi požadoval zvládnutí tzv. „abecedy přirozených pohybů“, kam patřily běhy, skoky, nošení břemen, hody, zápas, přetahy, přetlaky a překonávání překážek (Rychtecký, Fialová, 2002).

2.4 18. až 20. století

Vlivem odlišných podmínek vznikly v Evropě na přelomu 18. a 19. století 3 tělovýchovné systémy, kam patřil anglický sport, německý turnerský a švédský zdravotní tělocvik. U anglického sportu byl prosazován ideál gentlemana, jakožto tělesně zdatného jedince. Vznikalo několik sportovních odvětví – koňské dostihy, střelba lukem, šerm, veslařské soutěže atd. Mezi zakladatele německého turnerského tělovýchovného systému patří Friedrich Ludwig Jahn a Ernst Wilhelm Eiselen. Základem k vojenské připravenosti byla fyzická zdatnost jedince. Tento systém si kladl za cíl branně tělesnou přípravu německého národa, pomocí umělých cvičení v tělocvičně – nářaďový tělocvik. Petr Henrig Ling, zakladatel severského gymnastického systému, došel k názoru, že TV musí vycházet z určité znalosti stavby lidského těla a jeho funkce. Pro konec 19. století je zásadní rozvoj sportovních hnutí, kdy začaly vznikat národní sportovní svazy a postupem času taky mezinárodní sportovní svazy. Pierre De Coubertin byl zakladatelem mezinárodního olympijského výboru a v roce 1896 se v Athénách uskutečnily první novověké olympijské hry (Černá, 2014).

V roce 1869 byla TV zavedena jako povinný předmět do kurikula obecných škol. Roku 1870 byl základ kurikula určen školním a vyučovacím řádem, ve kterém byly definovány tři základní okruhy tělesných cvičení. Obsah těchto cvičení tvořila cvičení, pořadová, prostná, či nářaďová (Vilímová, 2009). A. Spiess utvořil první užívané osnovy u nás. K cílům školní TV patřily rozvoj síly obratnosti, jistoty, odvahy nebo sebedůvěry. Cvičilo se podle stanovených pravidel, na povel a základem byl tvrdý výcvik. V té době bylo vyučování TV rozvrhnuté do 2 vyučovacích hodin týdně (Černá, 2014). Jako nepovinný předmět byla TV na gymnáziích a reálných školách. Mezi léty 1866–1884 byl „Tělocvičný ústav pro chlapce a dívky v Praze“ veden Dr. Miroslavem Tyršem. Ke zrušení povinné TV na dívčích školách na českém území došlo roku 1883. Tělocvik byl postupem času v českých školách ovlivněn prvky Lingova severského tělocviku, hlavně francouzským fyziologickým systémem (Hébert, Demény, Racine), dále rytmickým tělocvikem, rozvojem tělovýchovného hnutí, a především rozšířením mezinárodních sportů. K přepracování osnov došlo roku 1911 u chlapců, o dva roky později u děvčat. Počet 2 vyučovacích hodin TV za týden se na školách nezměnil. Nově se zavedly tzv. „nepovinné hry“. Roku 1910 mohly vznikat soukromé školy TV, kde probíhalo vyučování pod ženským vedením. Na dívčích středních školách došlo v roce 1913 k úpravě osnov TV. Dbalo se na udržování zdravého a krásného těla a mělo docházet k rozvíjení tělesné síly, pohybové inteligenci, odvahy a družnosti (Vilímová 2009).

V roce 1918 (vznik samostatné ČSR) bylo pojetí školní TV výrazně ovlivněno Sokolskou tradicí. Stěžejní byla tzv. Tyršova soustava. Do sestavy patřila cvičení pořadová, prostná, nářad'ová, atletika nebo hry, které byly doplněny o sezónní aktivity (plavání, bruslení, sáňkování nebo lyžování) (Černá, 2014).

Vlivem 2. světové války a politické situace byly ve školní TV upraveny stanovené cíle a úkoly, jmenovitě zdravotní, vzdělávací, výchovné. TV je od 6. třídy u dívek a chlapců rozdělená. Kládl se důraz na branné aspekty TV a na sportovní hry. K zavedení „normativních osnov“ TV došlo na základních i středních školách v roce 1954, kde se zdůrazňovaly sportovní a výkonnostní cíle. Učitelé i žáci museli plnit určité úkoly ve formě výkonnostních limitů. Zdatnost žáků byla monitorována prostřednictvím plnění odznaku zdatnosti. V roce 1957 byly vzhledem k nepříznivým reakcím, a to jak z řad pedagogů, žáků či ostatních učitelů TV tyto výkonnostní normativy z osnov odstraněny. Roku 1960, kdy došlo k novému upravení kurikula ve školní TV, se vyučovalo podle tzv. „Jednotných osnov TV pro chlapce a dívky

od 6-19 let“, jejichž cílem bylo usilovat o propojení povinné školní TV se zájmovou tělovýchovnou činností, a to jak organicky, tak obsahově. V každé oblasti tělovýchovy a jiných sportovních činností se dané učivo členilo do tří stupňů, kde první stupeň byl základní, jenž byl určený žákům pro povinnou školní TV. Druhý stupeň tzv. rozšiřující, byl pro mládež na školách, ale i tělovýchovných jednotách a stupeň třetí se zaměřoval na mládežnický výkonnostní sport (Rychtecký, Fialová, 2002). Avšak byla zde opomíjená práce s tělesně oslabenými dětmi. Sportovní kluby se staly v sedmdesátých a osmdesátých letech pro školní TV konkurencí, poněvadž mohly poskytovat lepší materiální podmínky. I proto začala školní TV klást větší důraz na prožitek z pohybu, tělesné sebepojetí, socializaci, či utvoření kladných postojů k pohybovým činnostem (Vilímová, 2009).

Rok 1989 byl ovlivněn řadou společenských změn. V českém školství docházelo ke změnám jak obsahovým, organizačním, tak k řídicím, včetně výuky TV. Nastává liberalizace curricula i diverzifikace škol. Jsou kladeny nové požadavky nejen na učitele tělocviku, ale i žáky. Jedná se o větší nároky, týkající se obsahu vyučování, rozsahu a nutného vybavení. Výuka TV probíhá 2-3 týdně. Větší místo (výběr nejvhodnějších možností v závislosti na podmínkách škol) je poskytováno školám samotným. Kromě výuky povinných předmětů, se jednalo také o využívání možností v rámci volitelných předmětů (Rychtecký, Fialová, 2002).

2.5 Současnost

Tělesná výchova (dále TV) vykonává ve výchovně-vzdělávacích systémech kompenzační funkci. Je protiváhou k výchově rozumové, estetické, pracovní, či mravní (Rychtecký, Fialová, 2002). V životě člověka má TV důležitou a nezastupitelnou roli. Vlivem působení tělesných cvičení se zaměřuje na rozvíjení fyzického stavu a zdokonalování pohybů člověka. Učí a seznamuje žáky s tím, co patří mezi základní sportovní dovednosti. Cílem je rozvoj pohybového nadání a vybudování každodenních návyků jedince, ovlivňující jeho zdraví (Jansa a kol., 2012).

Prostřednictvím TV si žáci uvědomují princip spolupráce, kreativity, překonávání překážek, učí se rozhodovat rychle a přesně, ale taky přebírat odpovědnost za vlastní zdraví (Kaplan, Válková, 2009). TV na jedné straně cílí k tomu, abychom poznali vlastní pohybové schopnosti a zájmy, na té druhé směřuje k poznávání vlivů určitých pohybových aktivit na fyzickou zdatnost, sociální a duševní pohodu člověka. Pohybové vzdělání by mělo přecházet od spontánního pohybu žáka k řízené a výběrové činnosti. Cílem je schopnost samostatně posoudit úroveň zdatnosti a výkonnosti jedince a začlenit pohybovou aktivitu do každodenního režimu tak, aby uspokojila vlastní pohybové potřeby a zájmy. Významné místo má v TV motivační hodnocení žáků, vycházející ze somatotypu dítěte a je založeno na hodnocení individuálních výkonů jednotlivce a jejich zlepšení. Poznávacím znakem pohybového vzdělání je rozpoznat a rozvíjet pohybové nadání, které předpokládá odlišnost činností a rozdílné hodnocení výsledků výkonů žáků (Fialová a kol., 2015).

Školní TV je nedílnou součástí výchovy a vzdělávání na českých školách už více než 130 let. S jistotou můžeme říci, že školní TV je pro spoustu dětí prvotním setkáním se záměrnou pohybovou činností, ale pro řadu z nich zůstane prakticky jediným sportovním pohybem v životě (Rychtecký, Fialová, 2002). Oblíbenost TV v posledních letech klesá a celkově se zmenšuje pohybová aktivnost u dospívajících dětí. K tomu přispívá mnoho faktorů, mezi které patří jak osobnostní charakteristiky pedagogů (nepřiměřené jednání s dětmi, agresivita, aj.), tak profesní pochybení, jako je nedostatek kreativity, nerespektování osobních předpokladů jedince, nedostatek znalostí v oboru, jednotvárnost vyučovacích hodin a další (Mužik, Vlček a kol., 2010).

3 CÍLE A ÚKOLY ŠKOLNÍ TV

Jako v ostatních předmětech, tak i v tělesné výchově (dále TV) si dáváme určité cíle. Rychtecký a Fialová (2002, s. 33) uvádí, že „*Cílem školní tělesné výchovy je stimulovat a v souladu s vývojovými zákonitostmi i individuálními zvláštnostmi rozvíjet: bio-psycho-sociálně účinný celoživotní pohybový režim, zdravotní prevenci, pohybové schopnosti, dovednosti a vědomosti, osobní vlastnosti a pozitivní postoje žáků k pohybové činnosti*“. Cíle TV můžeme spatřovat zejména v oblastech: výkonnostní, zdravotní, preventivní, prožitkové a vzdělávací (Vilímová, 2009). Základním cílem dnešní školní TV je především vytvoření kladného vztahu žáků k péči o své zdraví a celoživotní vášni k pohybové aktivitě (Mužík, Krejčí, 1997). Cíle jsou vždy upravovány a upřesňovány ve vztazích k obsahu, prostředkům, podmínkám učitelů i žáků (Rychtecký, Fialová, 2002).

Zmínění autoři rozdělují cíle školní TV na výchovné, vzdělávací a zdravotní. Vzdělávací cíle dělíme na další 2 skupiny, a to informativní a formativní. Do informativních cílů patří získávání poznatků, také postupů, různých metod či základní pohybové dovednosti a návyky, jako je chůze, běh, házení aj. Formativní cíle se spíše zaměřují na rozvoj pohybových schopností, zde spadá např. vytrvalost, síla, rychlost, kvalitní pohybový projev či trénování a podpora sensorických a intelektových schopností.

U výchovných cílů jde o členění na všeobecné a specifické. První zmíněné se zabývají rozvíjením pozitivních a mravních vlastností, láskou k přírodě nebo ochranou životního prostředí estetického prožívání. Specifické cíle kladou důraz na kladný postoj k pohybové činnosti, aby žáci měli zájem o sportovní a tělovýchovné činnosti a také se věnují rozvoji tělesné zdatnosti. Posledními cíli jsou zdravotní, které se dělí na kompenzační a hygienické. U cílů kompenzačních jde o vyrovnání jednostranné zátěže ve škole, kam řadíme relaxační cvičení, tyto cíle také vedou k regeneraci duševních sil jedince. Hygienické cíle mají souvislost s pravidelným nošením čistého úboru do hodin TV, s užíváním sprch po sportovní zátěži nebo zdravou stravou a dostatkem každodenních pohybových aktivit (Rychtecký, Fialová, 2002).

Cíl TV je určujícím prvkem vzdělávacího a výchovného projektu, který se modifikuje a konkretizuje, a to ve vztahu k obsahu, učitelům, žákům či prostředkům (Sýkora, Kostková a kol., 1985). Obecně můžeme cíl školní TV vidět v podpoře celkového rozvoje dětí, a to nejen fyzického, ale i emočního a sociálního. Za hlavní cíl TV pokládají Čechovská a kol. (2011) rozvíjení a udržování pohybové gramotnosti. V TV je kladen cíl na poznávání individuálních

pohybových schopností žáků a na porozumění vzájemného vztahu mezi určitými pohybovými aktivitami, na tělesnou zdatnost či mentální a sociální pohodou (RVP ZV, 2022).

Důležitými cíli jsou také sociální přijetí a interakce, rozvoj zodpovědnosti a vzájemná spolupráce mezi žáky (Vlček, 2011).

Cíle TV můžeme pozorovat zejména v oblastech: výkonnostní, zdravotní, preventivní, prožitkové a vzdělávací (Vilímová, 2009 in Černá, 2014). Mužík a Krejčí (1997) dělí cíle TV na:

1. psychomotorické,
2. kognitivní,
3. afektivní.

U psychomotorických cílů je kladen důraz na žákovo prokázání pohybové způsobilosti v několika činnostech v rámci skupiny či individuálně, péči o své zdraví, které dokáží udržovat prostřednictvím tělesných cvičení a o osvojování pohybových celků. Kognitivní cíle se zaměřují na správnou orientaci a znalosti, a to ve zvolené sportovní činnosti či na rozvoj porozumění zdravého životního stylu. U cílů afektivních se jedná o prožitek během pohybové aktivity, o kreativitu, soutěživost a pochopení individuálních rozdílů mezi vrstevníky.

K hlavním úkolům řadíme v TV rozvíjení pohybových dovedností, ve smyslu správného zvládnutí naplánované učební látky a taky pohybových schopností, které se týkají rozvoje motorické výkonnosti či zdatnosti (Rychtecký, Fialová, 2002).

Vilímová (2009) řadí mezi hlavní úkoly TV:

1. osvojovat si, zlepšovat a upevnit pravidelné pohybové návyky,
2. rozvoj kondičních a koordinačních pohybových schopností,
3. tvorba trvalého a kladného vztahu k pohybu,
4. uvědomovat si, jaký dopad mají pohybové aktivity na lidské tělo.

K základním úkolům můžeme zařadit také úkol zdravotní, jehož princip uskutečnění tkví v přesném a cílevědomém využití tělesných cvičení, jelikož cílená tělesná činnost posiluje jednotlivé funkce organismu a v důsledku toho se zvýší tělesná zdatnost. Záměrem tohoto úkolu je vybudovat si pohybové návyky ve významu hygienickém (Klimtová, 2004). Funkcí vzdělávacího úkolu je získat znalosti v různorodých oblastech tělocvičných aktivit v hodinách TV či osvojení určitých pohybových dovedností sportovního charakteru. Zásluhou pohybových činností se dají zvládat také dovednosti charakteru pracovního, společenského, sportovního, zájmového a dalších. Posledním úkolem je výchovný, který usiluje o ovlivnění motivačně volní stránky člověka. Tělesné činnosti mohou mít vliv na sociální vztahy, můžou

také vést k rozvíjení mravních vlastností jedince, podporovat rozvoj a zdokonalovat pohybové zájmy či potřeby (Malach, 2007).

Mezi úkolem a cílem jsou určité rozdíly, které objasňují Mužik, Krejčí (1997), takto: Cílem se rozumí meta, ke které konkrétní činností směřujeme. To, čeho chceme docílit. Je založen na pozitivní motivaci. Naproti tomu u úkolu jde o určitý požadavek, který se stává prostředkem k dosažení daného cíle a obvykle je zadáván učitelem.

3.1 Ukotvení předmětu tělesná výchova v RVP ZV

TV je v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (dále RVP ZV) společně s Výchovou ke zdraví zařazena do vzdělávací oblasti Člověk a zdraví. Pod pojmem zdraví člověka rozumíme vyrovnaný stav tělesné, mentální a sociální pohody. V této vzdělávací oblasti jsou žáci vedeni k poznání sami sebe, jakožto živé bytosti, a k porozumění zdraví jako hodnoty, kterou je třeba chránit. Žáci se seznamují s případnými riziky ohrožující zdraví v normálních i mimořádných situacích, osvojují si dané dovednosti, vedoucí k udržení či zlepšení zdraví (RVP, 2022).

Zdraví pokládáme za základní lidskou potřebu, která významnou měrou ovlivňuje kvalitu života každého člověka. Životní styl hraje důležitou roli v dopadu na zdraví. K prvkům zdravého životního stylu řadíme výživu, fyzickou aktivitu, duševní pohodu, práci a další (Čeledová, Čevela, 2010).

3.1.1 Očekávané výstupy a učivo TV

Hlavním cílem vzdělávání je vybavit každého žáka klíčovými kompetencemi. Šikulová (2008) ve své knize popisuje, že se jedná o souhrn očekávaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů či hodnot, které jsou významné především pro osobní rozvoj jedince a jeho uplatnění ve společnosti. U žáků rozvíjíme podle RVP ZV (2022): kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské a pracovní. Získávání těchto kompetencí je považováno za velmi obtížný a dlouholetý proces, každý žák se s nimi setká už v předškolním vzdělávání, postupně pokračuje v základním i středoškolském studiu a postupem času se dotváří v průběhu života. RVP ZV (2022) vymezuje také očekávané výstupy a učivo, které jsou pro vzdělávací obor TV definovány odděleně pro 1. a 2. stupeň ZŠ.

U očekávaných výstupů, které jsou zmíněny pro první období (1. – 3. třída) jde např. o to, aby žák dokázal spojit každodenní pohybovou aktivitu se zdravím, zvládal spolupracovat při soutěžích a týmových činnostech nebo reagovat na povely učitelů. Ve druhém období

(4.-5. třída) je uvedeno např. žákovo zvládnutí osvojených pohybových dovedností, respektování a dodržování pravidel při hře, identifikování a označení zřejmého porušení pravidel a jeho adekvátní reagování nebo používání základního názvosloví (přesné vymezení očekávaných výstupů viz. RVP ZV, 2022, str. 102-104).

Probírané učivo podle RVP ZV pro 1. stupeň ZŠ se rozděluje na činnosti ovlivňující zdraví, kam spadá např. význam pohybu, základní hygiena během TV, příprava organismu na pohybovou činnost, správné držení těla a zvedání zátěže, aj. Dále jsou zde zařazovány činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností, zde patří gymnastika – cvičení s náradím, průpravná cvičení, atletika–běh, skok do dálky nebo výšky, sportovní hry – manipulace s míčem či jiným herním předmětem, plavání – základní styly, přizpůsobení se na vodní prostředí. Poslední složkou jsou činnosti, které podporují pohybové učení, jako je tělocvičné názvosloví, organizace v průběhu TV, dodržování fair–play, domluvené signály, pravidla her, soutěží (RVP ZV, 2022).

3.2 Hodnocení žáků v hodinách TV

Stejně jako v každodenním životě, tak se i ve škole setkáváme s hodnocením, jehož prostřednictvím se snažíme žáky motivovat a napomáhat k lepším výkonům. S jistotou můžeme říci, že hodnocení ve škole patří k nedílné součásti činnosti jak pedagogů, tak i samotných žáků.

Ve své knize definuje Vilímová (2009) hodnocení v TV jako proces, ve kterém neustále probíhá porovnávání a posuzování žáka, jehož prostřednictvím zjišťujeme a hodnotíme úroveň žáků s ohledem na chování v rámci hodiny TV či na jeho učební a pracovní činnosti. Jedna z forem hodnocení žáků je klasifikace, která je zároveň výsledkem hodnotícího procesu, podle kterého řadíme jednotlivé žáky dle dosažených výsledků v tělovýchovných jednotkách do tzv. klasifikačních stupňů (Sýkora, Kostková, 1985).

Velmi zásadní je pochopit, že hodnocení je v převážné většině subjektivní, poněvadž lidé posuzují hlavně podle vlastního zájmu, či svých životních zkušeností (Kolář, Šikulová, 2009).

Hodnocení učitele v TV má velmi zásadní vliv nejen na motivaci žáků k učení, ale podílí se také na formování vztahu žáka k pohybové aktivitě a sportu, který může ovlivnit životní postoj k pohybu samotnému. Mnoho lidí nepovažuje předmět TV jako důležitý s ohledem na ostatní předměty. Často je také možné se setkat s názorem, že do hodiny TV se jdou žáci pouze odreagovat či se pobavit a na hodnocení není brán takový zřetel (Kolář, Šikulová, 2009).

Hodnocení má 3 složky, které neodmyslitelně patří k systému výchovně vzdělávací práce v tělovýchovných jednotkách. Spadá zde kontrola, prostřednictvím které pozorujeme změny osvojení si pohybových návyků, dovedností, poznatků, žákova chování, či zlepšení

pohybových schopností. Dále zde řadíme evidenci, pomocí které zaznamenáváme výsledky dosažené práce. Evidence může být předběžná, průběžná a souhrnná. Poslední složkou je klasifikace, kterou řadíme žáky do klasifikačních stupňů dle dosažených výsledků (Sýkora, Kostková, 1985).

Každý učitel provádí hodnocení v hodinách TV jak pomocí klasifikace, tak i slovně, další možností je hodnocení mimikou, na základě bodování či prostřednictvím gest. Pro 1. stupeň ZŠ se více doporučuje hodnocení slovní. Každé hodnocení má své klady i zápory. U klasifikace řadíme mezi výhody jednoznačnost, stručnost, jednoduchost a bezesporu přehlednost. K nevýhodám patří, že známkování nemá vliv na žákovy sociální kompetence, jeho silné a slabé stránky není možné známkou definovat. Na druhou stranu nám slovní hodnocení nabízí provádět přesnější charakteristiku žákova výkonu, je však relativně časově náročné (Vilímová, 2009 in Černá, 2014). Ve srovnání s ostatními předměty na školách je nutné v hodinách TV věnovat pozornost taky určitým předpokladům, které jsou důležité pro dosažení výkonnosti. Vzájemně mají tyto předpoklady podíl na podání jednotlivých výkonů, tudíž by je měl každý učitel v hodině TV dokázat zohlednit. Tyto předpoklady rozdělujeme do tří skupin:

- endogenní (vnitřní činitelé),
- exogenní (vnější činitelé),
- vliv okolností (Fialová, 2010).

První zmíněné faktory představují dovednosti a vrozené vlastnosti, somatickou stavbu každého žáka (tělesná stavba, somatotyp aj.) a v neposlední řadě motoriku. Předpoklady exogenní tvoří všechny vnější podmínky, ovlivňující vyučování a žáky, zařazujeme zde zázemí (rodinné, školní, přátelské), trénink a součástí jsou také podmínky (např. pro trénink). K okolnostem řadíme zdraví, vytvořený dobrý tým, spadá zde i mít příležitost dostat šanci. V hodinách TV se u hodnocení zaměřujeme hlavně na to, jaká je úroveň žákovy tělesné zdatnosti, pohybové výkonnosti, bereme ohled na vědomosti, které během hodin TV žák získal, také jaký má postoj k pohybu, sociální chování či jak si dané učivo osvojí (Fialová, 2010).

V TV by měl každý učitel provádět hodnocení spravedlivě, objektivně a přiměřeně k věkovému, a hlavně fyzickému stavu žáka.

4 SPECIFIKA EDUKAČNÍHO PROCESU TĚLESNÉ VÝCHOVY

Uskutečnění výchovně vzdělávacího procesu je dáno na jedné straně vyučovacími a výchovnými činnostmi, dovednostmi nebo osobními vlastnostmi učitele a na druhé straně učebními činnostmi žáka (Rychtecký, Fialová, 2002). Vyučováním a učením je tvořena podstata pedagogické komunikace ve škole. Tento proces odkrývá učební aktivity a vzájemnou interakci mezi učiteli a žáky, vedoucí k osvojování dovedností, vědomostí nebo každodenních návyků (Maňák, Švec, 2003). Maňák (2003) označuje výuku za hlavní formu, ve které se vyučovací a výchovný proces ve školách odehrává a při které pedagog a žáci vstupují do určitých vztahů, s cílem dosáhnouti stanovených cílů (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Z pohledu obsahu a vztahu mezi učitelem a žákem zahrnuje výchovně vzdělávací proces v TV dvě složky: formativní a informativní. Tyto dvě složky se v edukačním procesu TV propojují a doplňují.

- Formativní – výchovná složka se zaměřuje především na formování a internalizaci postojů, hodnot, vlastností či sociálních norem žáku. Je založen na přímých interakcích mezi učitelem a žákem.
- Informativní – vzdělávací složka souvisí hlavně s kvalitou naučených poznatků, dovedností, činností, a dalších. Týká se mimo jiné i způsobů jejich získávání ve vyučovacím procesu. Převažující je rozsáhlejší vztah „učitel–učivo–žák“ (Rychtecký, Fialová, 2002).

Ke specifickým edukačního procesu patří bezesporu pedagogická komunikace. Je považována za specifickou formu komunikace sociální (Kolář, Vališová, 2009). Učitel TV využívá často jako jednu z forem komunikace názornou ukázkou (např. v podobě předcvičování u rozcvičky). Snahou učitele při vysvětlování látky by u žáka mělo vyvolat dojem, že danou problematiku vysvětluje vyučující přímo jemu. Na základě tohoto pocitu si žák danou látku lépe zpracuje. Kvalitní výuka TV by měla obsahovat jasnou, zřetelnou a gramaticky správnou ústní komunikaci. Důležitým faktorem je také tempo a hlasitost řeči, které značně ovlivňují pozornost žáka (Rychtecký, Fialová, 2002).

4.1 Osobnost žáka v tělesné výchově

Hlavním úkolem v edukačním procesu školní TV je rozvoj žákovy osobnosti. Žák je v průběhu tohoto procesu objektem učitelova působení, projektu výchovy

a vzdělání a také spolupůsobících podmínek. Každý z žáků vnímá subjektivně jinak (jiná motivace, zájmy nebo preferované hodnoty). Žák racionálně i emotivně vyhodnocuje působící podněty, jako je učivo, pokyny učitele aj. a podle toho si k nim utváří své osobní vztahy a postoje. Zároveň se tím stává subjektem ve vyučovacím procesu a nejenom pasivním příjemcem a vykonavatelem, ale taky jeho aktivním spolutvůrcem.

Žákova připravenost k učební činnosti, která se týká splnění pohybového úkolu, rozvíjení schopností, dovedností, vědomostí a postojů, je závislá především na jeho pohlaví, tělesném a psychickém ontogenetickém vývoji, předchozích zkušenostech, individuální motivaci k provedení úkolu, specifické orientaci v učební situaci (Rychtecký, Fialová, 2002).

Osobnost žáka se skládá z několika složek, mezi které patří:

- tělesná konstituce, která včetně tělových pocitů zahrnuje vnitřní hmat, fyziologické a fyzické reakce aj.,
- temperament – vlastnosti, které vznikly na základě typové charakteristiky fungování vyšší nervové soustavy a emocionality,
- schopnosti-zde řadíme inteligenci, tvořivost, paměť, představivost, komunikační schopnosti,
- kognitivní a poznávací styly – jedná se o způsoby, kterými si žáci osvojují svět v nejširším slova smyslu,
- motivace a potřeby – zaměření osobnosti, vycházející z pocitu nedostatku či nadbytku a z vnitřní motivace k činnosti,
- charakter – komplex mravních zásad, postojů i regulačních mechanismů, kterými je řízen vztah mezi jedincem a okolím,
- vůle – snaha a autoregulaci za účelem nějakého jednání,
- role – myšleno (biologické a sociální) formy existence člověka, ve kterých se vyskytuje v interakci s druhými (učitel x žák),
- chování a jednání (Vališová, Kasíková a kol., 2007).

Výchova a vzdělávání mladé generace podle Rychteckého a Fialové (2002) zahrnuje dlouhé časové období, během kterého děti rostou, dospívají a mění se jak fyzicky, psychicky, tak sociálně. Toto edukabilní období je rozděleno na kratší etapy, ve kterých jsou fyzické a psychické vlastnosti jedinců a jejich reakce velmi podobné. Značí se jako věkové zákonitosti. Jako individuální zvláštnosti se označují rozdíly ve fyzických a psychických znacích a reakcích mezi jednotlivci stejného věku.

Mezi 3 základní faktory, které se podílejí v různých obdobích, a různým vlivem na utváření fenotypu jedince řadíme:

- genetický základ,
- vliv prostředí a výchovy,
- vlastní aktivita subjekt (Rychtecký, Fialová, 2002).

(Příhoda, 1963 in Rychtecký, Fialová, 2002) vymezuje z pohledu ontogenetického vývoje 3 základní období: Mladší školní věk začíná mezi šestým až sedmým rokem a končí v rozmezí deseti a jedenácti let života (tzv. prepubescence), střední školní věk, který je v rozmezí deseti až jedenácti let a končí ve čtrnácti až patnácti letech (pubescence) a starší školní věk, začínající ve čtrnácti až patnácti letech a končí mezi osmnáctým až devatenáctým rokem (adolescence).

V období mladšího školního věku je pro tělesný vývoj dítěte typický rovnoměrný růst výšky i hmotnosti. Dochází ke změně u horních a dolních končetin, které mění svůj poměr vzhledem k trupu. Vyvíjí se jednotlivé orgánové soustavy (Hájková, 2020). Ke slabšímu vývoji dochází u svalů zad. V případě jednostranné či neodpovídající zátěže, postrádaného fyzického zatížení a nesprávné stravy, často může dojít k poškození držení těla nebo stavby nohou (Vilímová, 2009).

Významné nejsou ani rozdíly mezi chlapci a děvčaty. I přes rychlou osifikaci jsou klouby a kosti velice měkké a pružné (Příhoda, 1963 in Černá, 2014). Kolem 11. roku věku se výrazně zlepšuje a zkvalitňuje pohybová koordinace, děti zvládají i velmi těžké a specifické pohyby. Zajímají je především přirozené pohybové aktivity, jako jsou běhy, hody, skoky, překonávání překážek atd. Motivace k těmto aktivitám nebývá problematická, jelikož vychází z jejich spontánnosti. Děti v pohybových hrách vykazují silnou tendenci soutěžit. Určité rozdíly se na konci tohoto období zcela jistě objevují. Na rozdíl od dívek, které dávají přednost činností, při kterých uplatňují cit či ladnost pohybu, mají chlapci raději konstruktivní hry a v ostatních hrách rádi prosazují bojovnost (Jansa a kol., 2018).

Důležitým společenským mezníkem je v oblasti sociální a psychické zahájení školní docházky. Okruh vrstevníků v podobě spolužáku i dospělých autorit, se kterými jsou děti v každodenním kontaktu, se rozšiřuje. Ze spolužáků se stávají kamarádi, ale také konkurenti (Jansa a kol., 2018). Do života každého žáka zasahuje škola změnou dosavadních aktivit, což znamená, že dítě přechází od hry k účelné činnosti (učení), dochází k poznání a seznamování se s novými pravidly či sociálními normami. Je možné, že nová autorita učitele zastíní autoritu rodičů žáka. Ve školách se žáci potkávají se svými vrstevníky, navazují a utváří si k nim interpersonální vztahy, a hlavně si mezi nimi budují postavení z hlediska pozice, rolí

nebo statusů. Ke konci období stoupá kritičnost v hodnocení jevů a podnětů a zmenšuje se přirozená autorita dospělých, která je zpravidla nahrazována autoritou z řady vrstevníků (Příhoda, 1963).

4.2 Osobnost učitele v hodině tělesné výchovy

Podle Dytrtové a Krhutové (2009) je osobnost učitele chápána jako „*obecný model osobnosti člověka, vyznačující se především psychickou determinací*“. Formování učitelovy osobnosti je procesem dlouhým a velmi komplikovaným, poněvadž se stále rozvíjí v průběhu učitelské praxe (Sýkora, Kostková a kol., 1985).

Učitelovu osobnost bereme jako celistvou organizaci, a to veškerých vnitřních podmínek, jako jsou fyzické a duševní. Prestiž učitele TV je určena dvěma tradicemi, a to kulturní a pedagogickou a taktéž všeobecným oceněním učitelské profese ve společnosti. Jedním z hlavních motivů mající vliv na volbu povolání je bezesporu zájem o TV a sport. V učitelství nemusí být tato zájmová orientace vždycky rozhodující, avšak pro úspěšné učitelské povolání je určitě zásadní. Hodně často se stává, že povolání učitele vykonávají lidé, kteří o pohybovou aktivitu velký zájem nemají, či naopak ho mají, ale ve škole učit nechtějí. Za zásadní předpoklad k úspěšnému úkonu učitelské profese je pokládán vztah k dětem. Co se týče psychologického hlediska, jedná se o kategorii specifických postojů a hodnot týkající se schopnosti vcítit se do pocitů mladších jedinců či je pochopit (Rychtecký, Fialová, 2002).

Ve společnosti patří pedagogové k důležitým činitelům, protože jim společnost podle stanovených zákonů dává moc mít vliv na myšlenky či chování mladých lidí. Pedagogické působení hraje důležitou roli v rozvoji člověka a jeho individuální životní cesty (Vališová, Kasíková a kol., 2007). V životě a v celém vývoji každého dítěte hraje učitel zásadní roli. V mnoha případech se stane i vzorem pro samotného žáka, ovlivňuje ho svou osobností, způsobem komunikace či vzájemným působením. Povolání učitele vyžaduje vysoké požadavky. Předpokládá se, že učitel bude žáky, jak vzdělávat, předávat jim znalosti a dovednosti, ale také je bude vychovávat, vyvíjet žakovy schopnosti, zájmy na základě pravidelného poznání žáků. Tyto dva momenty není jednoduché skloubit. Velmi se odlišují pedagogové v tom, na který z těch dvou zmíněných okamžiků se zaměřují (Čáp, Mareš, 2001). Podstatou účinného působení učitele TV je soubor přímých i nepřímých vyučovacích a výchovných činností.

Kromě zmíněných vyučovacích a výchovných činností musí učitel plnit v edukačním procesu další funkční činnosti, mezi které řadíme činnosti:

- řídicí a organizační,
- plánovací a projektivní,
- administrativní a ekonomické (Fialová, 2010).

Značný vliv na efektivitu výchovně vzdělávacího procesu však mají také žáci (např. jejich motivace, tělesný rozvoj, psychické vlastnosti), učivo a vliv podmínek (materiálních, sociálních, právních atd.). Nezbytnou podmínkou úspěšnosti učitele je v TV dobrá komunikace s žáky, poněvadž úroveň jak verbální, tak neverbální řeči je řazena k profesním kompetencím učitele (Fialová, 2010). Je důležité, aby učitel v hodinách mluvil srozumitelně, se správnou intonací, stručně, a především bez gramatických chyb. Také musí učitel myslet na to, že pro správné vnímání a porozumění probírané látky by měl zvolit střední, živé tempo, jelikož pokud bude tempo pomalé, výrazně se snižuje žákova pozornost. Ten samý význam má i dostatečná hlasitost řeči (Nelešovská, 2005).

O úspěšnosti učitelské práce bezesporu rozhodují pedagogické schopnosti a dovednosti a také psychické vlastnosti. První zmíněné se týkají zájmů učitele, hodnot, či zvláštností psychických procesů, které souvisí s myšlením, vnímáním, emocemi atd.). Mezi pedagogické schopnosti a dovednosti řadíme schopnosti pohybové jako je např. tělesná zdatnost, zvládnutí několika sportovních činností (Rychtecký, Fialová, 2002). Dále zde patří didaktické schopnosti (výstižné a srozumitelné vysvětlení učiva, výběr vhodných metod vyučování, určení optimální zátěže atd.), percepční schopnosti (vnímání žáků, co se děje ve třídě), expresivní a komunikační (prostřednictvím řeči, mimiky či pantomimy dochází k jasnému vyjadřování myšlenek) a organizační schopnosti (smysluplné plánování času, mají vliv na produktivitu, kázeň, ve třídě, vytvoření dobrého klimatu) (Prunner a kol., 2003).

K nejdůležitějším vlastnostem patří především psychická vyrovnanost, emoční stabilita, dále musí učitel umět reagovat na rychle se měnící potřeby společnosti, a hlavně mít přehled v nových poznacích, které se týkají vědy, kultury či techniky. Každý kantor bez výjimky by měl rozvíjet vlastnosti, které mu pomůžou k tomu, aby se mohl stát dobrým učitelem. Pedagog by měl pozorovat postupný vývoj žáků, vztah, který si vytvořili k učení, měl by být rádcem a přítelem svým žákům. Na základě zmíněných dispozic může růst učitelova profesionalita, která přispívá k podpoře zdravého sebevědomí a autoritě získané jak u žáků, zákonných zástupců, tak i veřejnosti. Učitel proto musí mít všeobecný rozhled a rozsáhlé odborné znalosti a pedagogické kompetence, které budou východiskem komunikace se žáky (Nelešovská, 2005).

V edukačním procesu, i mimo něj účinkuje každý učitel jako objekt svou profesionalitou, a to hlavně kvalifikací, odpovědností za výsledky vyučování, řízením formalizovaných

a verifikovaných postupů aj. Na druhou stranu musí působit i jako subjekt svou osobností (psychickými vlastnostmi, hodnotovou orientací, vlastními zkušenostmi, psychickými stavy atd.). Požadavky na výkonnost a fyzickou zdatnost učitele TV se od nároků od kolegů z jiných předmětů odlišují. Jsou zastoupeny vysokou tělesnou zátěží, která plyne z rozsahu vyučovací činnosti, schopností dokonale ovládat široké spektrum pohybových dovedností a činností či požadavky týkající se podmínek práce (Rychtecký, Fialová, 2002).

4.3 Podmínky ve vyučovací hodině tělesné výchovy

Vyučovací hodina TV se uskutečňuje za určitých podmínek, které se většinou liší od ostatních předmětů. Věnuje se tomu vyhláška č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých (Dvořáková, Engelthalerová a kol., 2017). V rámci TV a vykonávání pohybových aktivit jde především o podmínky:

4.3.1 Prostorové podmínky

Podmínky pro TV na 1. stupni jsou obecně specifikovány v příslušné legislativě: § 5 (1) – „*Prostory k výuce tělesné výchovy a tělocvičny v zařízeních pro výchovu a vzdělávání a provozovnách pro výchovu a vzdělávání musí svými stavebně technickými podmínkami umožňovat realizaci tělesné výchovy. Tyto prostory musí být větratelné; Ovládání ventilačních otvorů musí být dosažitelné z podlahy. Podlaha musí být pružná při statickém i dynamickém zatížení, snadno čistitelná, s protisklizovou úpravou povrchu). Stěny a tělesa topení musí být zabezpečeny takovým způsobem, aby nebylo ohroženo zdraví dětí a žáků, svítidla a okenní tabule musí být zabezpečena proti rozbití. Další požadavky na tělocvičny v zařízeních pro výchovu a vzdělávání upravuje zvláštní právní předpis o technických požadavcích na stavby.*“

(2) – „*U tělocvičny musí být zřízena šatna, umývárna a záchody s předsíní a umyvadlem, oddělené pro chlapce a dívky, v případě potřeby i nářaďovna. Šatny musí být vybaveny věšáky a lavicemi; počítá se 0,4 m délky lavice na 1 žáka. Umývárna musí být přístupná ze šatny, musí umožňovat odkládání mycích potřeb, ručníků a prádla; pro maximálně 8 žáků musí být instalována 1 sprchová růžice.*“ (Vyhláška č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých [cit. 18. 10. 2022]).

Podmínky pro TV na 1. stupni základní školy, za kterých proces probíhá, tvoří součást edukačního procesu. Jsou to podmínky:

- institucionální,
- sociální,
- personální,
- materiální,
- právní.

4.3.2 Institucionální podmínky

Tyto podmínky mají vliv na okolnosti, za nichž se uskutečňují cíle a úkoly vzdělání, pramenící z nynějších i perspektivních společenských potřeb. Ke společenským organizacím, které tvoří podmínky rozvoje dětí a mládeže patří – škola, školní sportovní kluby, obecní úřady a dalším organizace např. sportovní klub či sponzorské podniky (Rychtecký, Fialová, 2002).

K významným závazným dokumentům, které jsou důležité pro práci pedagoga, jsou řazeny:

- školský zákon,
- zákoník práce,
- pracovní řád,
- školní řád,
- organizační směrnice,
- směrnice organizaci školního roku,
- klasifikační řád (Fialová, 2010).

Na učitele vedoucího TV jsou kladeny vysoké nároky. Zde jsou uvedeny některé z nich:

- pedagog zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví svých žáků svou stálou přítomností v prostorách tělocvičny,
- vydání jasných a přesných organizačních pokynů učitele, a to před každou pohybovou aktivitou,
- povinností učitele je před začátkem vyučovací jednotky provést kontrolu veškerého nářadí či pomůcek, případné rozbité náčiní nepoužívat,
- seznámení žáků s pravidly v rámci provozu tělocvičny,
- zvolení správného obsahu a obtížnosti s ohledem na věk,
- poskytnutí první pomoci,

- zodpovědnost za správné uložení a uskladnění nářadí po konci vyučovací hodiny (Nováková, 2007).

4.3.3 Sociální podmínky

Jsou dány tím, jak ve společnosti, škole či vztahem rodičů vnímáme význam TV a sportu. Nesmíme opomenout také vliv masmédií (Rychtecký, Fialová, 2002). Rodina, učitelé a bezpochyby školní třída mají nejvýraznější vliv na sociální podmínky. Zásadní vliv na socializaci, zformování osobnosti žáka, vytvoření určitých každodenních návyků či utvořit u žáka kladný vztah k pohybu, má rodina. Výrazné místo má pro celkový vývoj dítěte také třída, kde žák tráví většinu času (Fialová, 2010). Na úspěšnost celého edukačního procesu má velký vliv i sociální klima ve třídě nebo škole (Rychtecký, Fialová, 2002).

4.3.4 Personální podmínky

Mají vliv na úroveň výchovy a vzdělání a týkají se hlavně osobnosti učitele (Rychtecký, Fialová, 2002). K požadavkům na odbornou způsobilost učitele patří:

- aprobace, pedagogicko-psychologická způsobilost,
- speciální kompetence (výchovný poradce, školní psycholog),
- vhodná sestava učitelského sboru (věk, odbornost, způsobilost spolupracovat, pohlaví),
- řídicí zaměstnanci, kteří ovládají manažerské, pedagogicko-psychologické i organizační schopnosti,
- kariérní růst (Fialová, 2010).

Jen odborník s vysokoškolským vzděláním (absolvent studia pedagogického směru), garantuje kvalitní pedagogickou práci (Rychtecký, Fialová, 2002).

4.3.5 Materiální podmínky

Ve školách je pro rozvíjení pohybových aktivit žáků velmi důležité jak prostorové, tak materiální vybavení, které má vliv na celkový výsledek edukační práce. Podíl na obstarání tělocvičny, hřišť a dalších ubytovacích zařízeních např. na lyžařský kurz, mají jednotliví učitelé TV, kteří se do těchto záležitostí angažují osobně (Rychtecký, Fialová, 2002). Velmi zásadní je také to, aby proběhla ze strany učitele důkladná kontrola stavu veškerého náčiní v tělocvičnách, a to pravidelně (Nováková, 2007).

Mezi hlavní vybavení cvičebního prostoru, které je stanovené předpisem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) řadíme–lavičky 8 ks, tyče na šplh 8 ks, posuvnou hrazdu 4 ks, švédskou bednu 4 ks, žíněnky 10 ks, 1ks koberec pro akrobacii, koza 4 ks, odrazový můstek 4 ks, kůň s madly, bradla 2 ks, plné míče, míče na košíkovou, kopanou, odbíjenou, házenou, švihadla krátká, granáty, kriketové míčky, krátké tyče, lano na přetahování 2 ks.

V přípravě školního roku musí v TV učitelé zajistit bezpečnostní prohlídku náradí, běžné opravy či údržbu a v jeho průběhu průběžný stav materiálního vybavení, šetrné zacházení nebo drobnější opravy (Rychtecký, Fialová, 2002).

4.3.6 Právní podmínky

Mezi hlavní právní dokumenty řadíme Školský zákon, Pracovní řád, Zákoník práce, Organizační směrnice či Klasifikační řád. První zmíněný zákon vymezuje školní docházku, rozdělení do stupňů i typů školských zařízení, možnosti výchovy ve školských i mimoškolských zařízeních. Pracovní řád a Zákoník práce jsou závazné všechny pedagogy, jakožto zaměstnance školské správy. Tyto dva dokumenty stanovují práva a povinnosti (vznik, změna a zánik pracovního poměru, povinnost prohlubovat odborné znalosti atd.). Organizační směrnice určuje např. rodičovské povinnosti, docházku žáka, pravidla rozsahu výuky, zde se řadí délka výuky i přestávky. Poslední zmíněný – Klasifikační řád vymezuje, jakým způsobem bude probíhat hodnocení žáka ve vyučovacích předmětech, ale může jít také o opravné zkoušky nebo pochvaly (Fialová, 2010).

EMPIRICKÁ ČÁST

5 CÍLE, ÚKOLY, VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit názory žáků a učitelů na vyučovací hodiny TV na 1. stupni základních škol.

Z hlavního výzkumného cíle dále vyplývá dílčí výzkumný cíl (DVC):

VDC1: Srovnat názory dívek a chlapců na absolvovanou hodinu TV na 1. stupni ZŠ.

Na základě určeného cíle byly stanoveny následující úkoly práce a vymezeny výzkumné otázky.

1. prostudování odborné literatury vztahující se k danému tématu,
2. realizace dotazníkového výzkumu,
3. vyhodnocení získaných informací,
4. vyvození závěru.

K cíli práce se vztahují i výzkumné otázky diplomové práce:

VO1: Splnila hodina TV kognitivní cíl?

VO2: Hodnotili žáci i učitelé hodinu TV jako fyzicky náročnou?

VO3: V čem se nejvíce lišilo vnímání jednotlivých dimenzí učitelů a žáků v hodině TV?

VO4: V jakém vztahu je názor žáků v kognitivní dimenzi k ostatním sledovaným dimenzím?

VO5: V jakém vztahu je názor učitelů v kognitivní dimenzi k ostatním sledovaným dimenzím?

V rámci diplomové práce byla stanovena jedna hypotéza:

H0: Předpokládáme, že názory učitelů a žáků na danou hodinu TV jsou shodné.

H1: Předpokládáme, že názory učitelů jsou oproti názorům žáků na hodinu tělesné výchovy rozdílné.

6 METODY ZPRACOVÁNÍ DAT

Pro praktickou část diplomové práce bylo zvoleno dotazníkové šetření spadající pod kvantitativní metodu výzkumu, která patří k nejvíce využívaným nástrojům tohoto výzkumu. Dotazník obsahuje soubor písemně pokládaných otázek určených určitému spektru respondentů za důvodem získání zpětné vazby. Při tvorbě dotazníku je možné postupovat vícero cestami. Tuto metodu výzkumu lze řadit mezi flexibilní nástroje, jelikož existuje mnoho způsobů, jak lze pokládat dané otázky (Kotler a spol., 2007). Za jednu z nevýhod této metody považuje Ryšavý (2002) vysoké nároky především na spolupráci a snahu respondentů, kdy je klíčové odpovědět na všechny otázky, nejlépe pravdivě a žádnou z otázek nevynechat.

Pro vyhodnocení získaných dat byly použity dva standardizované dotazníky (Frömel a kol., 1994, příloha 1, 2), které sloužily k diagnostice vyučovací jednotky tělesné výchovy (dále VJ TV). Jeden byl určen žákům nižšího stupně základních škol. Cílem tohoto dotazníku bylo zjištění názorů a postojů žáků a učitelů na právě realizovanou vyučovací hodinu TV. Důraz byl mimo jiné kladen také na atmosféru probíhající cvičební jednotky či na osobnost vyučujícího. U druhého dotazníku, který byl určen učitelům TV na nižším stupni, byla pozornost upřena na celkový průběh dané vyučovací jednotky TV, na interakci mezi učitelem a žákem, či na didaktické řídicí styly vybraných pedagogů. Jde o dotazníky zcela anonymní, kde žáci uvádějí pouze pohlaví, datum, třídu a školu, kterou navštěvují. Učitelé zde uvádí počet roků praxe, pohlaví, typ vyučovací jednotky a třídu, ve které vyučují TV.

Dotazník obsahuje 24 otázek, kde respondenti odpovídají na uzavřené otázky. Žáci i učitelé zde mají možnost vyjádřit svůj souhlas či nesouhlas na všechny otázky. Dotazník se také dále dělí do šesti tzv. dimenzí a jedné doplňující dimenze (role žáka). První dimenzí je vzdělávací (kognitivní) dimenze, do které spadají otázky č. 1, 7, 13, 19. K emotivní dimenzi se vztahují otázky 2, 8, 14, 15 a 20. Zdravotní dimenzi vyhodnocujeme prostřednictvím otázek 3, 9, 15 a 21. Sociální (interakční) dimenzi se zabývají otázky 4, 10, 16, 22. Otázky 5, 11, 17, 23 náleží dimenzi vztahové. Kreativní dimenze je tvořena otázkami 6, 12, 18, 24. Tou poslední je doplňující (role žáka) dimenze, kterou zkoumají otázky 2, 4, 6, 12, 16, 18, 19 a 22. V rámci dotazníku byla žákům položena také jedna doplňující otázka, která se týkala subjektivního zhodnocení žáka. Pomocí této otázky se měly děti zařadit do lepší či horší skupiny dle své tělesné zdatnosti vzhledem ke svým spolužákům.

Tabulka 1. Struktura dotazníku

ČÍSLO	DIMENZE	OTÁZKY
I	Vzdělávací (kognitivní)	1, 7, 13, 19
II	Emotivní	2, 8, 14, 20
III	Zdravotní	3, 9, 15, 21
IV	Sociální (interakční)	4, 10, 16, 22
V	Vztahová	5, 11, 17, 23
VI	Kreativní	6, 12, 18, 24
VII	Role žáka (doplňující dimenze)	2, 4, 6, 12, 16, 18, 19, 22

(Zdroj: Manuál dotazníku k diagnostice vyučovací jednotky tělesné výchovy, příloha 1, 2)

6.1 Charakteristika zkoumaného souboru

Výzkumný vzorek byl tvořen 30 učiteli TV, z toho bylo 18 žen a 12 mužů a 125 žáky čtvrtých a pátých tříd ze dvou základních škol v Opavě, z nichž bylo 53 dívek a 72 chlapců. Výzkum byl proveden v šesti třídách na prvním stupni ZŠ. Po domluvě s řediteli škol jsem se následně setkala s učiteli daných tříd, kterých se výzkum týkal a předala jim veškeré informace a dotazníky. Jelikož jsem součástí jedné ze zmiňovaných škol, byla pro mě domluva snazší. S žáky naší školy jsem se osobně sešla a vysvětlila jim, k čemu výzkumné šetření slouží a jak bude vše probíhat. Každou vyučovací jednotku vedl jiný učitel, tudíž byly hodiny TV koncipovány jinak.

Z celkového počtu pedagogů TV vykonává tuto profesi více jak 10 let 19 učitelů a 11 z nich se věnuje této profesi méně než 10 let. Z hlediska převažujícího zaměření výuky pedagogové nejvíce uplatňovali opakovací typ vyučovací jednotky a nejméně zastoupen byl gymnastický typ cvičební jednotky.

6.2 Statistické zpracování dat

Všechny vyplněné dotazníky jsem zpracovala do grafického zobrazení v programu Microsoft Excel pomocí sloupcových grafů a tabulek. Veškeré odpovědi z dotazníku byly nejprve obodovány. Za každou kladnou i zápornou odpověď byl 1 bod. Za kladný bod byla pokládána odpověď ANO u otázek 1–9, 12–16, 19–22 a otázka 24. Kladně byla hodnocena i odpověď NE u dotazníkových otázek: 10, 11, 17, 18 a 23. Dimenzi budeme pokládat za spl-

něnou v případě 75 % pozitivních odpovědí. Zdali je rozdíl v procentuálním zastoupení kladných bodů menší než 6 %, je v komentáři uváděno („malý rozdíl“, „nepatrný rozdíl“, či „téměř totožné“). Respondenti jsou rozřazeni do dvou skupin, na žáky a učitele.

Na výzkumné otázky lze odpovědět na základě získaných dat, která představují celkové hodnocení všech určených dimenzí. Z vycházejících 3 výzkumných otázek jsou především určující výsledky z dimenze vzdělávací (VO1), zdravotní (VO2), protože zahrnuje otázky týkající se tělesného zdraví a sociální (VO3). V dotaznících byly jednotlivé dimenze vyhodnoceny procenty.

Pro hodnocení H0 byla zvolena kognitivní dimenze. Pro srovnání názoru žáků a učitelů na probíhající hodinu TV byla vybrána metoda Spearmanova korelačního koeficientu s hladinou významnosti $\alpha < 0,05$. Porovnání názoru mezi dvěma skupinami (žáci, učitelé) proběhlo pomocí srovnání pozitivních odpovědí na jednotlivé otázky, které spadají do kognitivní dimenze. Tyto čtyři otázky vytvořily dvojice, u kterých bylo možné určit jejich pořadové číslo, vypočítat odchylku a pomocí vzorce získat Spearmanův korelační koeficient.

Vzorec pro výpočet Spearmanova koeficientu pořadové korelace:

$$r_s = 1 - \frac{6 \cdot \sum d^2}{n \cdot (n^2 - 1)}$$

Kde r_s značí Spearmanův koeficient pořadové korelace, n je počet srovnávaných dvojic hodnot (počet otázek) a d je rozdíl pořadí pro jednu dvojici hodnot.

Přijetí, či případné zamítnutí hypotézy proběhlo porovnáním vypočteného koeficientu s hodnotou testovacího kritéria.

Chráška (2016, str. 96) definuje Spearmanův koeficient pořadové korelace jako statistický postup, který se používá pro zjištění závislosti mezi dvěma pozorovanými množinami. Koeficient může nabývat hodnot od -1 do 1, přičemž hodnota 0 značí to, že mezi srovnávanými množinami není vztah.

Tabulka 2 - Přibližná interpretace hodnot korelačního koeficientu

(Chráska, 2016, str. 98)

Koeficient korelace	Interpretace
$r = 1$	naprostá závislost (funkční závislost)
$1,00 > r \geq 0,90$	velmi vysoká závislost
$0,90 > r \geq 0,70$	vysoká závislost
$0,70 > r \geq 0,40$	střední (značná) závislost
$0,40 > r \geq 0,20$	nízká závislost
$0,20 > r \geq 0,00$	velmi slabá závislost
$r = 0$	naprostá nezávislost

6.3 Analýza a zpracování získaných dat

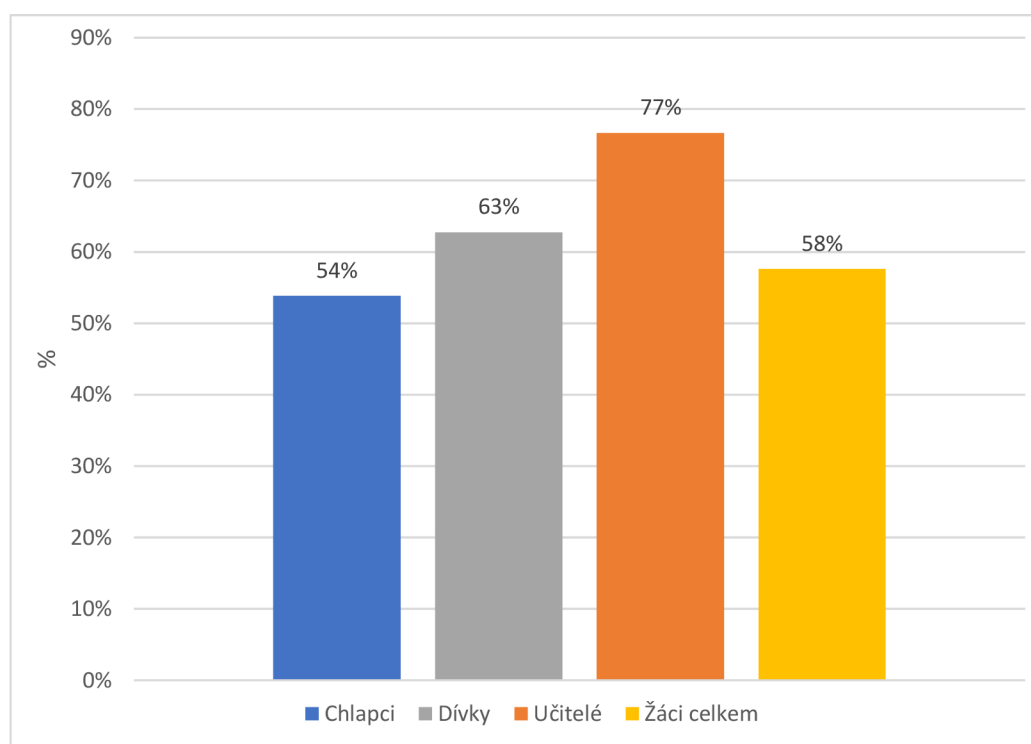
Každému učiteli a žákovi byl rozdán dotazník ke konci vyučovací jednotky TV. Předem byli všichni zúčastnění informováni, o jaký výzkum se jedná, že je zcela anonymní a co je jeho cílem. Především u žáků byl kladen důraz na nutnost odpovědi u každé otázky. Po vyplnění všech dotazníků byla všechna získaná data zpracována v programu Microsoft Excel.

7 VYHODNOCENÍ ZÍSKANÝCH DAT A JEJICH INTERPRETACE

7.1.1 Vyhodnocení vzdělávací dimenze

Prostřednictvím této dimenze byla vyhodnocena VO1.

Graf 1. Průměrné bodové skóre z dotazníku v kognitivní dimenzi dle žáků a učitelů
(n=125; n_d=53; n_{ch}=72; n_{uč}=30)

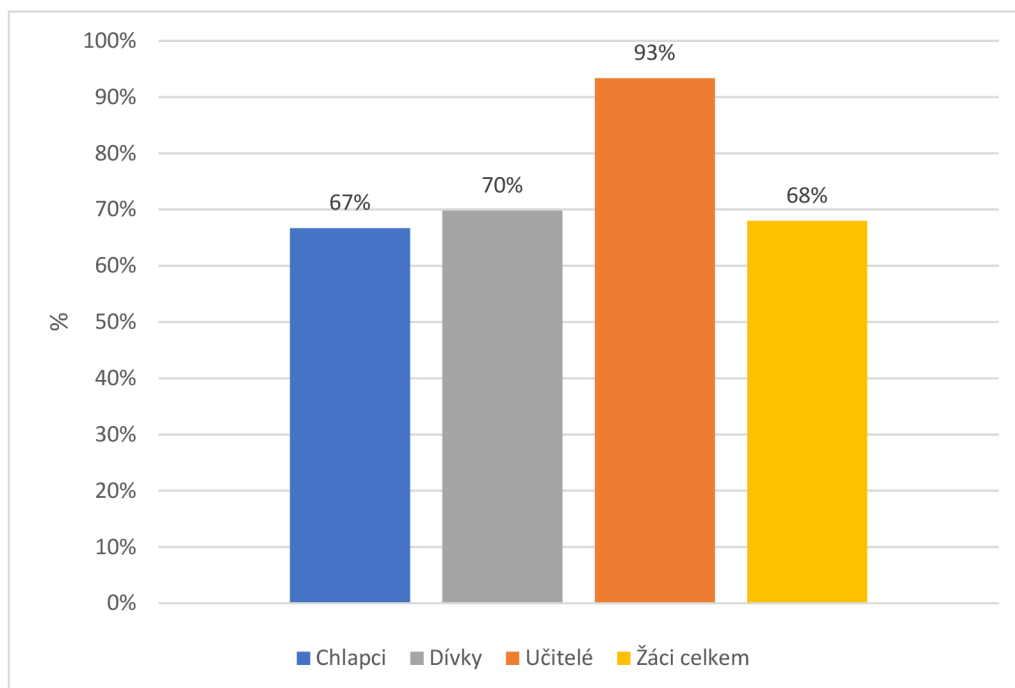
Vysvětlivky: % procentuální zastoupení kladných bodů

V této dimenzi dosáhli nejvyššího bodového skóre učitelé. Kladně odpovědělo celkem 23 pedagogů. U žáků byly pozitivní odpovědi poněkud nižší. Pouze 33 dívek hodnotilo vzdělávací dimenzi kladně. Nejnižší hodnocení patřilo chlapcům, kteří hodnotili pozitivně pouze v 39 případech. Výsledky této dimenze jsou rozdílné. Na základě těchto výsledků hodina TV splnila kognitivní cíl pouze ze strany učitelů.

Podle mého názoru nebyli žáci dostatečně dopodrobna seznámeni se záměrem hodiny. Svou roli hrál také typ vyučovací hodiny, kdy docházelo k opakování učiva nebo zdokonalování získaných dovedností.

7.1.2 Vyhodnocení emotivní dimenze

Graf 2. Průměrné bodové skóre z dotazníku v emotivní dimenzi dle žáků a učitelů (n=125; n_d=53; n_{ch}=72; n_{uč}=30)

Vysvětlivky: % procentuální zastoupení kladných bodů

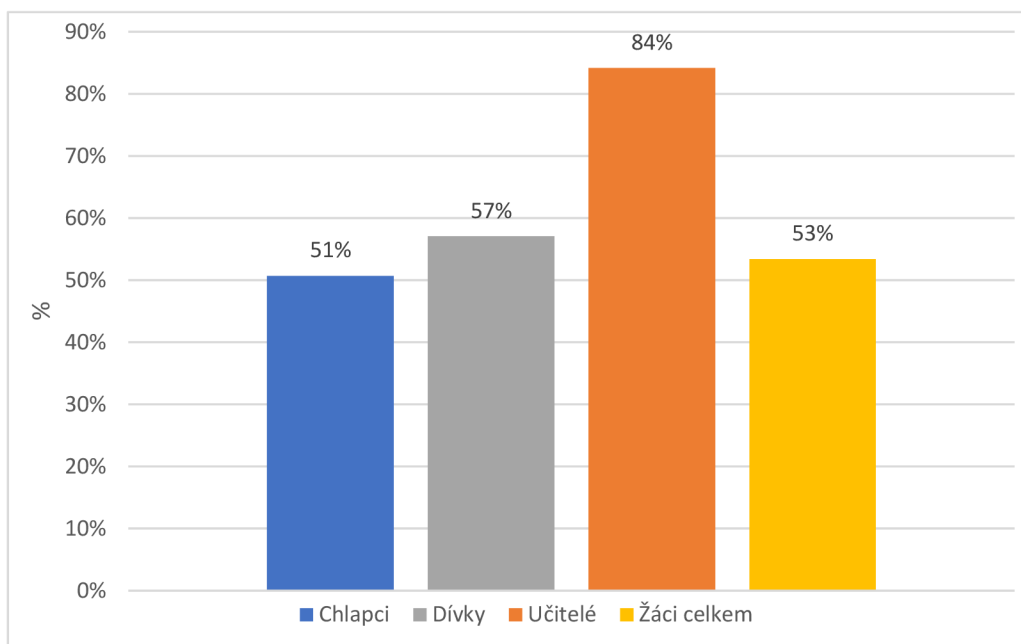
Nejvyšší bodové hodnocení měli vyučující, z nich 28 odpovídalo pozitivně. Názory žáků se oproti názorům učitelů opět lišily. V případě děvčat odpovídalo v emotivní dimenzi kladně 37 z nich, u chlapců to bylo 48 kladných odpovědí. Domnívám se, že za takové hodnocení v této dimenzi může především častá nekázeň, která byla vnímána ve velké míře z pohledu žáků. Myslela jsem si, že nedisciplinovanosti si budou všimnout především učitelé. Také mohl hrát velkou roli obsah dané vyučovací hodiny TV, se kterou byly dívky více spokojené.

7.1.3 Vyhodnocení zdravotní dimenze

Prostřednictvím této dimenze byla vyhodnocena VO2, na kterou se zaměřovaly otázky č. 3, 9, 15 a 21 z dotazníku. Na základě záznamů odpovědí bylo možné zodpovědět tuto VO (graf 3).

Graf 3. Průměrné bodové skóre z dotazníku ve zdravotní dimenzi dle žáků a učitelů

(n=125; n_d=53; n_{ch}=72; n_{uč}=30)

Vysvětlivky: % procentuální zastoupení kladných bodů

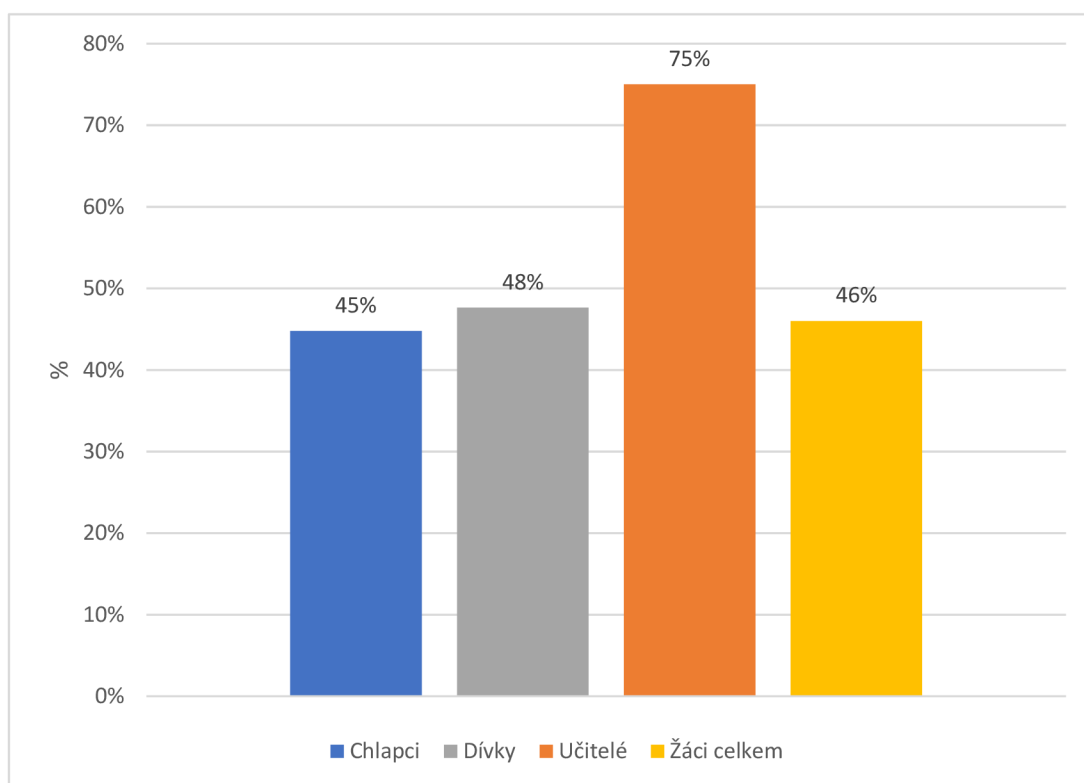
V této dimenzi byl mezi dívkami a chlapci nepatrný rozdíl. Nejnižšího počtu procentuálního zastoupení kladných bodů v této dimenzi dosáhli chlapci. Děvčata na tom byla o poznání lépe. Kladně tuto dimenzi hodnotilo 37 chlapců a 30 dívek. Nejvyššího počtu procentuálního zastoupení kladných bodů získali opět kantoři. 25 z nich hodnotilo emotivní dimenzi pozitivně. Z výsledků vyplývá, že hodinu TV hodnotili za fyzicky náročnou jen pedagogové.

Dle mého názoru žáci více vnímají v hodinách TV pohybovou aktivitu, než aby posuzovali zdravotní důsledky a jejich dopad.

7.1.4 Vyhodnocení sociální dimenze

Graf 4. Průměrné bodové skóre z dotazníku v sociální dimenzi dle žáků a učitelů

(n=125; n_d=53; n_{ch}=72; n_{uč}=30)

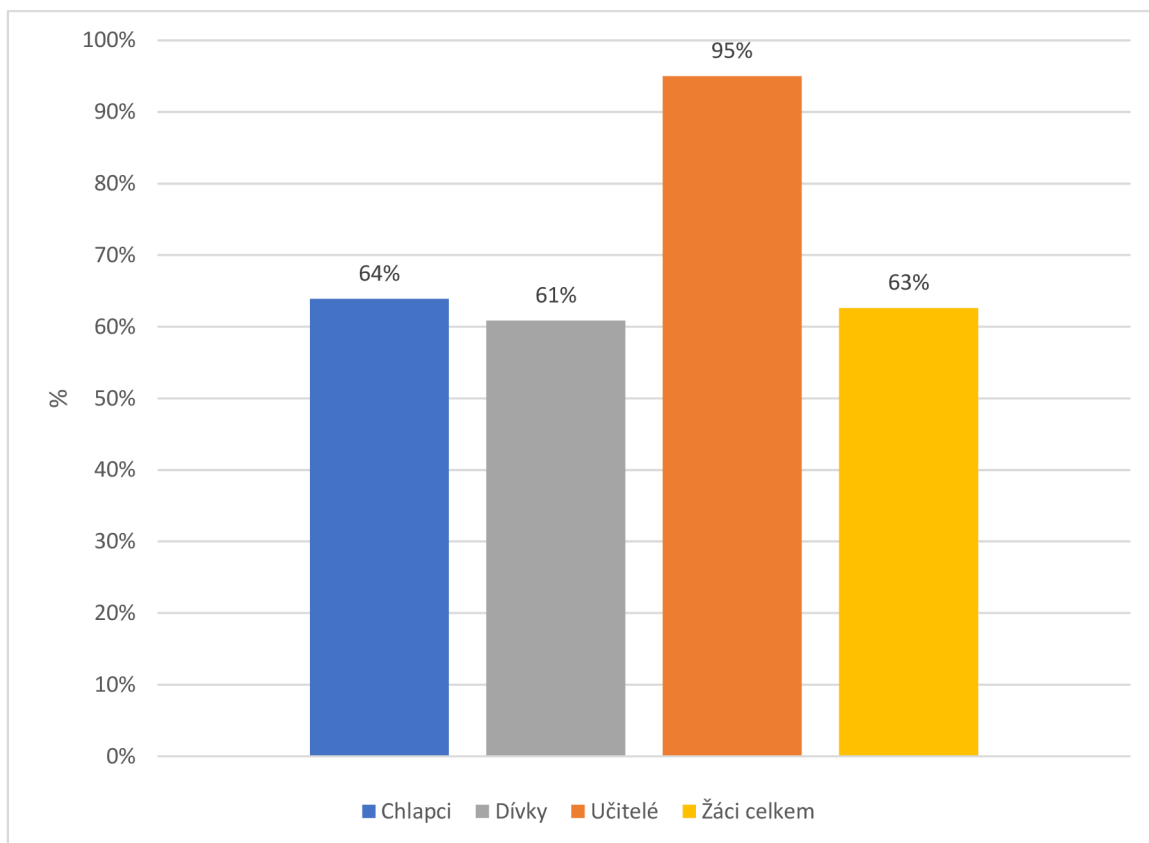
Vysvětlivky: % procentuální zastoupení kladných bodů

Sociální dimenze dopadla ze všech 7 dimenzí nejhůře, co se týče bodového hodnocení žáků. U chlapců a dívek byl malý rozdíl v kladných bodech. Pouze 32 chlapců ze 72 a 25 dívek z 53 odpovědělo kladně. Pedagogové opět odpovídali v převážné většině pozitivně, a to 23 z nich. Za špatné výsledky v této dimenzi mohla dle mého názoru otázka týkající se nekázně v průběhu hodiny, kterou žáci i učitelé během hodiny TV zaregistrovali ve velké míře.

7.1.5 Vyhodnocení vztahové dimenze

Graf 5. Průměrné bodové skóre z dotazníku ve vztahové dimenzi dle žáků a učitelů

($n=125$; $n_d=53$; $n_{ch}=72$; $n_{uč}=30$)

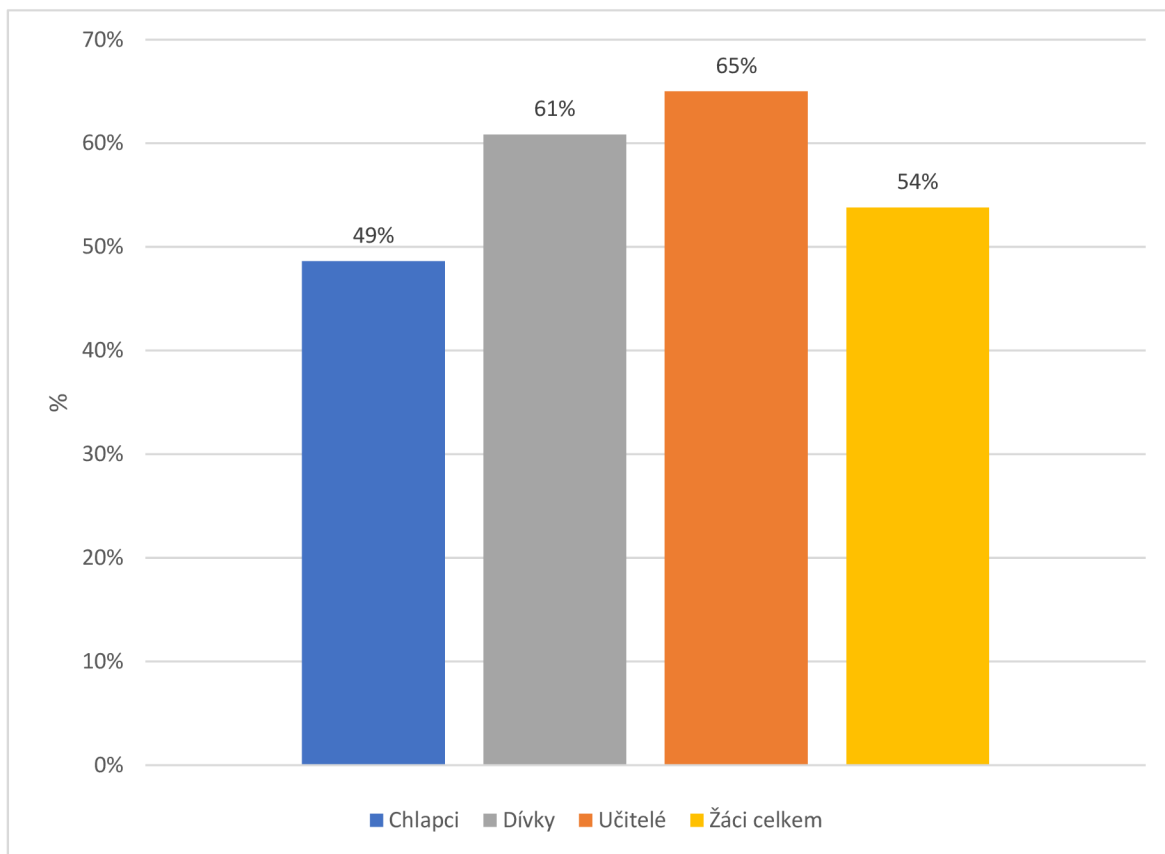
Vysvětlivky: % procentuální zastoupení kladných bodů

Z následujícího grafu můžeme vyčíst, že v této dimenzi odpovídali poprvé chlapci o něco pozitivněji než děvčata. Jde také o jedinou dimenzi, ve které je procentuální zastoupení kladných bodů vyšší u chlapců než u dívek. V případě dívek šlo o 32 z nich, u chlapců jich odpovědělo kladně 46. Skoro všichni učitelé se zde s odpověďmi shodovali. Pouze u dvou případech byli odpovědi odlišné. V rámci této dimenze byly respondentům pokládány otázky týkající se vztahu k TV. Z výsledků usuzuji, že dívky v převážné většině nemají příliš velký zájem nebo jim připadají tyto hodiny nezajímavé, jelikož ve velké míře odpovídaly, že by se raději zúčastnily jiné hodiny ve třídě, než aby trávily čas v tělocvičně. U chlapců jde vidět, že se pravděpodobně věnují i mimoškolní sportovní aktivitě a hodiny TV jim přijdou z hlediska zaměření více přínosné. Z pohledu učitelů se hodina TV vydařila ve všech směrech, jelikož téměř všichni byli se svou hodinu spokojeni a zopakovali by si ji ještě jednou.

7.1.6 Vyhodnocení kreativní dimenze

Graf 6 - Průměrné bodové skóre z dotazníku v kreativní dimenzi dle žáků a učitelů

($n=125$; $n_d=53$; $n_{ch}=72$, $n_{uc}=30$)

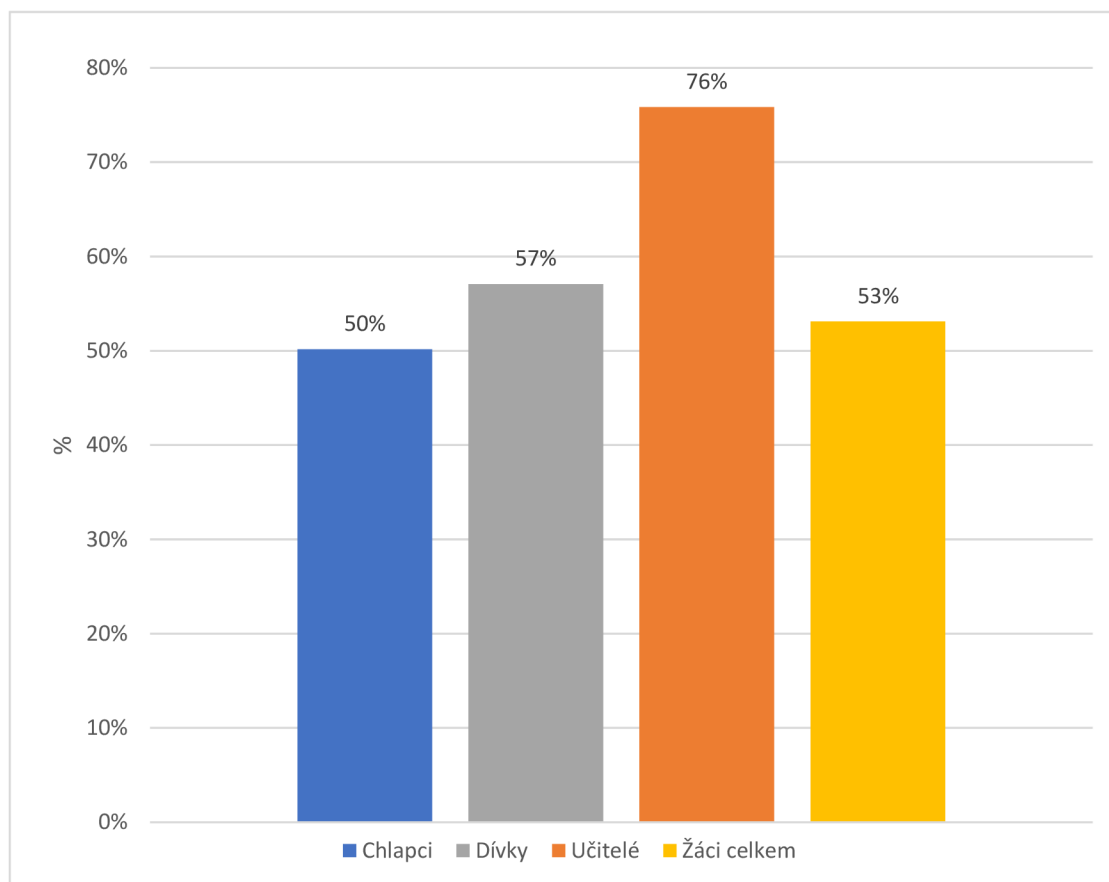
Vysvětlivky: % procentuální zastoupení kladných bodů

Z grafu můžeme usoudit, že ve vztahové dimenzi je mezi chlapci a děvčaty značný rozdíl v procentuálním zastoupení kladných bodů. Vyšší hodnocení uvedla děvčata, kde kladně posuzovalo tuto dimenzi 32 dívek. U chlapců tuto dimenzi hodnotilo kladně pouze 35. Vztahovou dimenzi sice učitelé ohodnotili lépe než žáci, avšak tato dimenze dopadla, co se týká procentuálního zastoupení kladných bodů ze všech nejhůře. Z výsledků této dimenze usuzuji, že šlo spíše o opakovací typ vyučovací hodiny, kde žáci neměli možnost se naučit něco nového a byla to pro ně z pohledu aktivit méně atraktivní hodina TV.

7.1.7 Vyhodnocení doplňující dimenze

Graf 7 - Průměrné bodové skóre z dotazníku v doplňující dimenzi dle žáků a učitelů

($n=125$; $n_d=53$; $n_{ch}=72$; $n_{uč}=30$)

Vysvětlivky: % procentuální zastoupení kladných bodů

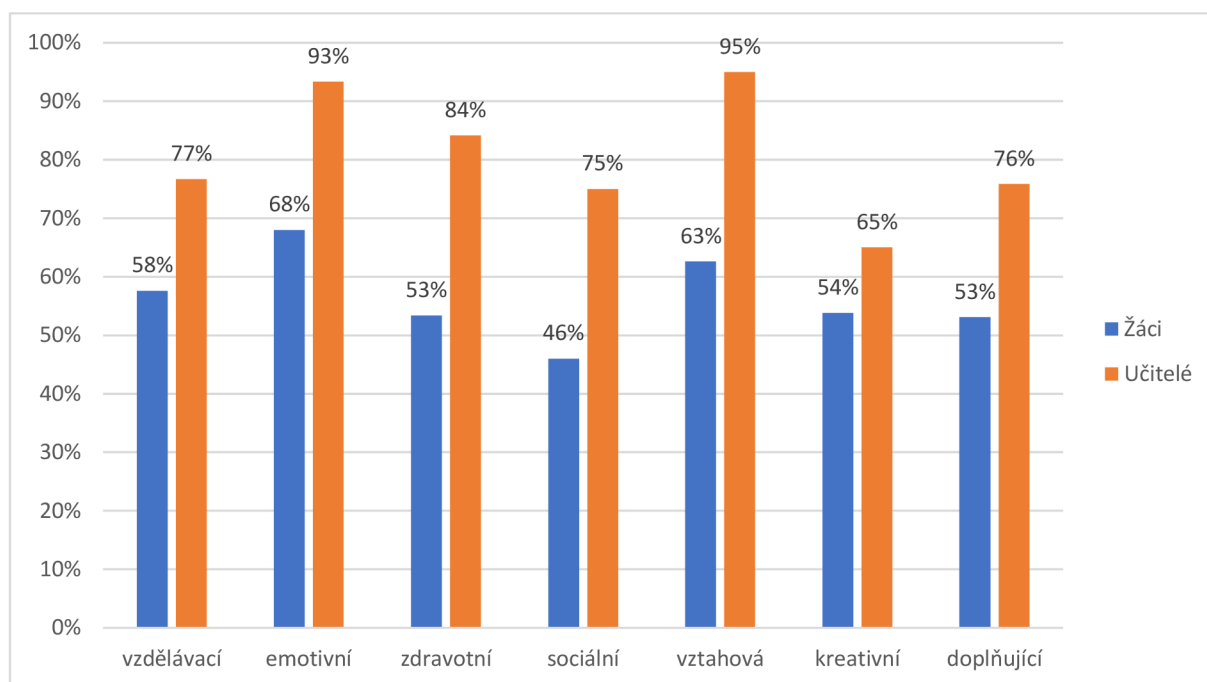
Poslední dimenzí je doplňující (role žáka). Dle grafu můžeme konstatovat, že nejnižší hodnocení kladných odpovědí získali chlapci, a to přesně v 36 případech. U dívek bylo hodnocení této dimenze pozitivnější, jelikož 30 z nich odpovídalo kladně. Nejvyšší ohodnocení měli jako ve všech 7 dimenzích učitelé, těch odpovědělo na otázky týkajících se role žáka 23 pozitivně. Největší rozdíl ve výsledcích u žáků je podle mého názoru dán odlišnou fyzickou výkonností či jejich psychickým vývojem. Každý žák vnímal hodinu TV jinak. Jejich preference jsou v rámci vyučovacích jednotek odlišné.

7.1.8 Vyhodnocení všech dimenzí

Rozdíly ve vnímání učitelů a žáků v rámci vyučovací jednotky TV zkoumala VO3 (graf 8).

Graf 8 - Průměrné bodové skóre z dotazníku ve všech dimenzích dle žáků a učitelů

(n=125; n_d=53; n_{ch}=72; n_{uč}=30)

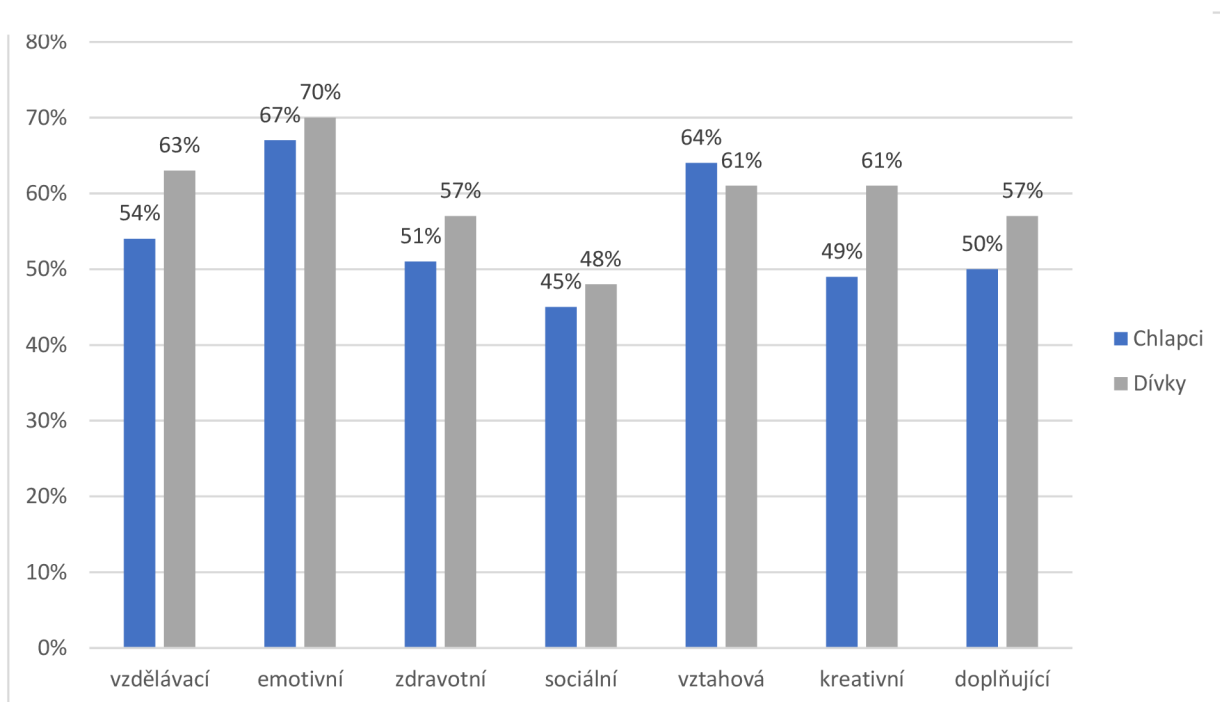
Vysvětlivky: % procentuální zastoupení kladných bodů

Z výše uvedených výsledků lze konstatovat, že učitelé hodnotili emotivní, zdravotní a vztahovou dimenzi pozitivněji než zbylé dimenze. Nejvyšší výsledek je viděn u vztahové dimenze, kde kladně odpovídalo 28 učitelů. Nejnížší je u kreativní (pozitivně odpovědělo 20 učitelů). U žáků je situace zcela odlišná. Ani jedna dimenze nebyla hodnocena více jak 70 %. Nejlépe dopadla dimenze emotivní, kde odpovídalo kladně celkem 85 žáků. Je možné tvrdit, že hodina TV velmi kladně působila na žáky z hlediska pohybové aktivity a dobré atmosféry v hodině. Nejhůře dopadla sociální dimenze, kde pozitivně odpovědělo pouze 58 žáků. Důvodem mohla být vysoká míra nekázně, která se v průběhu hodiny objevovala. Z grafu je vidět, že nejvíce se lišilo vnímání učitelů a žáků v hodině TV ve vztahové dimenzi. Vnímání se může lišit především z důvodu neatraktivního výběru aktivit v hodinách TV ze strany učitelů.

Dílčím cílem bylo srovnat názory dívek a chlapců na absolvovanou hodinu TV na 1. stupni ZŠ (graf 9). Na základě vyhodnocených dat dívky hodnotily všechny dimenze s výjimkou vztahové lépe než chlapci.

Dívky i chlapci měli nejvyšší bodové skóre v emotivní dimenzi, kde pozitivně odpovídalo 37 dívek a 48 chlapců. Z výsledků je patrné, že hodina TV dívky i chlapce naplňovala a motivovala k pohybovým aktivitám a cvičením. I přes vysokou míru nekázně, která byla vnímána u obou pohlaví byli žáci spokojeni s průběhem hodiny. Největší rozdíl v názoru měli žáci v kreativní dimenzi. Oproti tomu se nejvíce shodovali u dimenze emotivní, sociální a vztahové. V sociální dimenzi odpovídalo kladně 32 chlapců a 25 dívek a ve vztahové dimenzi odpovídalo pozitivně 46 chlapců a 32 dívek. Nízké procentuální zastoupení pozitivních odpovědí u chlapců může poukazovat na jejich potřebu se realizovat v pohybové činnosti, která by pro ně měla být fyzicky náročnější, tak aby odbourala jejich přebytečnou energii.

Graf 9 - Průměrné bodové skóre z dotazníku ve všech dimenzích dle žáků a učitelů (n_d=53; n_{ch}=72)

Vysvětlivky: % procentuální zastoupení kladných bodů

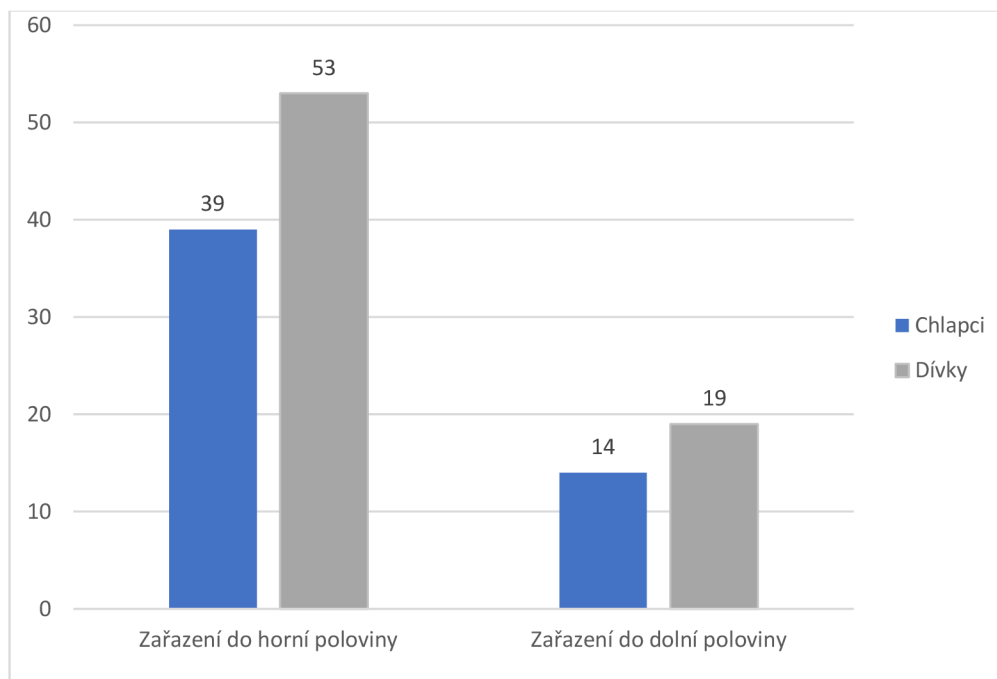
7.2 Vyhodnocení údajů o tělesné zdatnosti žáků

Dotazník obsahoval otázku, která se týkala subjektivního sebehodnocení sportovní tělesné zdatnosti jednotlivých žáků vzhledem ke spolužákům. Žáci se pomocí této otázky měli zařadit do horní či dolní poloviny třídy v TV podle toho, jaká je jejich úroveň tělesné zdatnosti. Do horní poloviny třídy se řadili dívky a chlapci, jejichž sportovní tělesná zdatnost je podle jejich názoru na vysoké úrovni. V dolní polovině třídě jsou ti, kteří se domnívají, že vzhledem

ke svým spolužákům nemají dostatečně dobrou úroveň fyzické zdatnosti a zařazují se tedy do druhé skupiny.

Graf 10 - Průměrné bodové skóre z dotazníku ve všech dimenzích dle žáků a učitelů

($n=125$; $n_d=53$; $n_{ch}=72$)

Vzhledem k tomu, že fyzická zdatnost žáka může ovlivnit názor na hodinu TV, bylo vhodné tuto doplňující otázku dotazníku vyhodnotit. Tento graf nám ukazuje, jaký počet dívek a chlapců se podle svého názoru zařazuje do horní či dolní poloviny třídy dle výkonnosti v rámci TV vzhledem ke svým spolužákům. Celkem 39 dívek a 14 chlapců si myslí, že úroveň jejich sportovní tělesné zdatnosti je dostatečně vysoká na to, aby se zařadili spíše do horní poloviny třídy. Do dolní poloviny třídy se řadí 53 dívek a 19 chlapců, kteří se domnívají, že jejich fyzická zdatnost je nižší než u jejich spolužáků.

Z těchto výsledků usuzuji, že většina žáků nepocítuje v hodinách TV vysokou zátěž, tudíž se zařazují do výkonnostně lepší části třídy. Dle mého názoru značí tyto výsledky zdravou míru sebevědomí, která je pro děti tohoto věku charakteristická. Skutečná výkonnost jednotlivých žáků nebyla zjišťována žádným zátěžovým testem, výsledky jsou tím pádem pouze subjektivním názorem jednotlivých žáků.

7.3 Vyhodnocení hypotézy

V rámci hypotézy byla vyhodnocována kognitivní dimenze, u které byly porovnány názory žáků a učitelů na hodinu TV (tabulka 3) pomocí Spearmanova korelačního koeficientu (r_s) na hladině významnosti $\alpha < 0,05$. Kritická hodnota pro přijetí H_0 je dle tabelovaných hodnot $r = 1,000$ (Chráška, 2016, str. 240).

U každé otázky v tabulce byl vypočítán rozdíl mezi oběma vytvořenými pořadími d a hodnotu d^2 .

Tabulka 3 – hodnoty pro výpočet Spearmanova korelačního koeficientu

ČÍSLO OTÁZKY	ODPOVĚDI ŽÁKŮ	ODPOVĚDI UČITELŮ	POŘADÍ ŽÁKŮ	POŘADÍ UČITELŮ	d	d ²
č. 1	90	26	1	1	0	0
č. 7	75	20	3	4	-1	1
č. 13	84	25	2	2	0	0
č. 19	40	21	4	3	1	1
						Σ 2

$$r_s = 1 - \frac{6 \cdot 2}{4 \cdot (4^2 - 1)} = 0,8$$

Vypočtená hodnota Spearmanova korelačního koeficientu byla 0,8, což znamená těsný vztah, ale kritická hodnota pro posouzení statistické významnosti pro daný počet porovnávaných dvojic je $r \geq 1,000$. Získaný vztah není statisticky významný, tudíž zamítám H_0 a přijímám alternativní hypotézu.

7.4 Vyhodnocení výzkumných otázek

VO1: Splnila hodina TV kognitivní cíl?

Pro vyhodnocení této výzkumné otázky byly posuzovány odpovědi dotazníkových otázek spadající do vzdělávací dimenze. Jsou to otázky č. 1, 7, 13, 19, jejichž znění se pro žáky a učitele může lišit. Otázka č. 1 pro žáky zněla:

„Poznal/a jsi, oč učitel v hodině usiloval a co bylo jejím cílem?“

Na tuto otázku odpovědělo kladně 43 dívek a 47 chlapců. Z výsledků lze usuzovat, že chlapci v hodině TV převážně nepoznali učitelův cíl hodiny, oproti tomu dívky poznaly, o co učitel v hodině usiloval bez několika výjimek. Modifikace této otázky pro učitele zněla:

„Uvedl/a jste v úvodu cíl hodiny nebo dílčí cíl v průběhu hodiny?“

Z odpovědi učitelů, kteří odpovídali ve 26 případech z 30 pozitivně, se dá konstatovat, že si učitelé byli poměrně jistí s uvedením cíle hodiny. Dá se říct, že přes velkou míru jistoty pedagogů

o informování žáků o cíli dané hodiny si chlapci cíl neuvědomili. Následující otázka ze vzdělávací dimenze je otázka č. 7, která byla pro žáky formulována následovně:

„Dozvěděl/a ses něco nového?“

Nabytí nových poznatků zaznamenalo jen 30 dívek a 45 chlapců z celkového počtu žáků, což značí, že se žáci nedozvěděli nic nového, nebo nově naučené věci nepovažovali za důležité. Učitelé měli zadání otázky obdobné, konkrétně:

„Dozvěděli se žáci v hodině něco nového?“

V jejich případě hodnotilo tuto otázku 20 z nich, což potvrzuje nejčastěji používaný typ vyučovací jednotky, a to je opakovací. V hodinách TV si tedy učivo nejspíše upevňovali a procvičovali, nežli se učili nové. Další otázka pokrývající kognitivní dimenzi v dotazníku byla otázka č. 13, jež byla pro žáky následující:

„Osvojl/a sis nebo zdokonalil/a ses v nějaké pohybové dovednosti (cvičení)?“

Z výsledků této otázky je patrné, že osvojení či zdokonalení pohybových dovedností zaznamenalo 37 dívek, načež chlapci odpovídali pozitivně ve 47 případech. Učitelé odpovídali na podobnou otázku:

„Žáci si osvojili nebo zdokonalili se v nějaké pohybové dovednosti (cvičení)?“

Z 26 pozitivní odpovědi na tuto otázku lze konstatovat, že dle učitelů si žáci osvojili pohybové dovednosti či se v nich zdokonalili. Poslední otázka věnována kognitivní dimenzi je otázka č.19 dotazníku, která zní pro žáky:

„Prováděl/a jsi v průběhu hodiny ukázkou pro spolužáky?“

Z nízkého počtu pozitivních odpovědi žáků (22 dívek, 19 chlapců) lze usoudit malé využití ukázek cvičení v rámci hodiny TV některým z žáků. Pro učitele byla otázka položena takto:

„Prováděl někdo z žáků v průběhu hodiny ukázkou pro spolužáky?“

Naproti tomu učitelé na tuto otázku odpovídali z převážné většiny kladně, konkrétně 21 z nich.

Pro vyhodnocení této výzkumné otázky byl zjištěn součet kladných odpovědí na jednotlivé otázky týkající se vzdělávací dimenze. Celkový počet pozitivních odpovědí žáků ve všech čtyřech otázkách bylo 289 (což je 58 % z celkového počtu). U učitelů byl tento počet 92 (což je 77 % z celkového počtu). Na základě těchto hodnot lze říci, že hodina TV splnila kognitivní cíl pouze z pohledu učitelů.

VO2: Hodnotili žáci i učitelé hodinu TV za fyzicky náročnou?

Této výzkumné otázky se týkala dimenze zdravotní, ve které žáci odpovídali na otázky věnující se jejich fyzické kondici. Pro posouzení fyzické náročnosti byly vyhodnoceny odpovědi na otázky č. 9, 15 a 21. První otázkou v kontextu fyzické náročnosti byla otázka č. 9, která pro žáky zněla:

„Jsi příjemně unaven?“

Z odpovědí žáků lze pozorovat, že jak pro většinu dívek (37 pozitivních odpovědí), tak pro většinu chlapců (50 pozitivních odpovědí) je hodina fyzicky náročná a jsou po ní příjemně unaveni.

„Jste po hodině unaven/a?“

U učitelů odpovědělo pozitivně pouhých 13 z dotazovaných, kdy se může vycházet z nízké fyzické náročnosti připravené hodiny TV. Další otázka týkající se fyzické náročnosti byla v dotazníku otázka č. 15:

„Podpořila hodina rozvoj tvé kondice (síly, vytrvalosti)?“

V této otázce hodnotili rozvoj své kondice žáci spíše kladněji (32 děvčat, 45 hochů). Z výsledných odpovědí vyplývá, že hodina TV podpořila rozvoj kondice žáků. Učitelé odpovídali na stejnou otázku z pohledu na kondici žáků:

„Podpořila hodina rozvoj kondice (síly, vytrvalosti) žáků?“

Učitelé se v převážné většině u odpovědi na tuto otázku shodovali, a to ve 26 případech. Lze tedy konstatovat, že jak žáci, tak učitelé zaznamenali v hodině TV rozvoj kondice, síly a vytrvalosti. Poslední otázkou této skupiny je otázka č. 21 z dotazníku pro žáky:

„Musel/a jsi alespoň jedenkrát opravit držení těla a protáhnout zkrácené svalové partie?“

Děvčata i chlapci hodnotili tuto otázku převážně záporně, kdy pozitivně odpovědělo pouze 27 dívek a 26 chlapců. Upravená verze otázky z pohledu učitele vypadala takto:

„Museli žáci alespoň jedenkrát opravit držení těla a protáhnout zkrácené svalové partie?“

Odpovědi pedagogů se oproti žákům zcela lišily s výjimkou 6 učitelů, kteří odpověděli záporně a v hodině TV nezaregistrovali opravu držení těla či protažení zkrácených svalových partií žáků.

Z výše uvedených pozitivních odpovědí na druhou výzkumnou otázku (217 kladných odpovědí žáků), což je 58 % z celkového počtu a 63 pozitivních odpovědí učitelů tj. 70 %, je možné konstatovat, že v případě fyzické náročnosti hodinu TV ani jeden ze souborů nepovažuje za fyzicky náročnou.

VO3: V čem nejvíce se lišilo vnímání učitelů a žáků v hodině TV?

Třetí výzkumná otázka se týká sociální dimenze, ve které žáci a učitelé odpovídali na otázky zaměřující se na nekázeň a přátelský vztah mezi učitelem a žáky. Jednalo se o otázky č. 4, 10, 16, 22. Otázka pro žáky:

„Jevil se ti učitel v hodině více jako rádce (jeden z vás a starší kamarád)?“

U této otázky odpovídali jak dívky, tak chlapci v převážné většině záporně (jen 24 dívek a 41 hochů odpovědělo kladně). Žákům se tedy učitel jako rádce spíše nejevil. Otázka pro učitele byla definována takto.

„Byl/a jste k žákům v průběhu hodiny přátelský/á a kamarádský/á?“

Na tuto otázku se všichni kantoři shodovali. Dá se tedy říct, že každý učitel chce ve své hodině udržovat přátelský vztah ke svým žákům, přesto to některým žákům jako přátelský či kamarádský vztah nepřipadalo. Další otázka určená žákům byla otázka č. 10.

„Vyskytly se v hodině projevy nekázně (spolužáci zlobili)?“

Tato otázka poukazovala na nekázeň v průběhu vyučovací jednotky TV. Celkem 38 dívek a 47 chlapců zaregistrovalo známky nekázně. Otázka pro učitele zněla stejně.

„Vyskytly se v hodině projevy nekázně?“

Celkem 16 učitelů zaškrtno odpověď ano, tudíž se v jejich hodině nekázeň taktéž objevovala ve velké míře. Z výsledků této otázky vyplývá, že nekázeň byla vnímána jak ze strany žáků, tak

ze strany učitelů. Předposlední otázkou z dotazníku, která se týká sociální dimenze je otázka č. 16.

„Ptal/a ses při učení na něco učitele nebo spolužáka?“

Při této otázce se pozitivněji vyjadřovala spíše děvčata (35 kladných odpovědí), načež u chlapců bylo pouhých 39 pozitivních odpovědí. Učitelé měli otázku položenou takto:

„Zeptal se Vás v průběhu hodiny na něco někdo z žáků?“

24 učitelů zaznamenalo, že se jich v průběhu hodiny někdo z žáků na něco zeptal. V poslední otázce šlo o vzájemné opravování chyb. Otázka pro žáky zněla:

„Opravil/a jsi nějakou chybu cvičení spolužáka/čky, nebo opravil/a chybu tobě spolužák/čka?“

Děvčata i chlapci u této otázky odpovídali ve velké míře záporně (jen 29 dívek a 22 chlapců odpovědělo ano). Pedagogové měli otázku č. 22 položenou takto:

„Zapojili se žáci vzájemně do opravování chyb?“

Pouze polovina učitelů, tj. 15 z nich, odpovídalo na tuto otázku pozitivně.

Z výsledků této třetí výzkumné otázky, ve které bylo 230 pozitivních odpovědí ze strany žáků, což je 46 % z celkového počtu a 90 kladných odpovědí ze strany učitelů, tj. 75 %. Nejvíce se lišilo vnímání týkající se přátelského vztahu učitele a žáka. Předpokládám, že žáci v tak útlém věku nedokáží rozlišit míru přátelského vztahu ze strany učitele, což mohlo mít za příčinu větší rozdíl mezi názory respondentů na tuto otázku. Dalším faktorem, který mohl ovlivnit nízké procentuální hodnocení žáků byla nekázeň, která se v hodinách TV projevovala ve velké míře.

8 DISKUZE

V dnešní uspěchané, na moderní technologie zaměřené době, je velmi důležité dbát na pohybovou aktivitu nejmladší generace. Stěžejním cílem je zajistit efektivní a kvalitní výuku TV, která zároveň pokládá základní kámen na pozitivní vztah k pohybu dětí a mládeže, a tím ke zdravějšímu životnímu stylu. Koncept a výsledky této diplomové práce mohou pomoci ke zlepšení těchto cvičebních jednotek.

Během vyplňování dotazníků jsem sice osobně nebyla přítomna v hodinách TV, ale návratnost těchto formulářů byla 100 %. Navíc měla z tohoto výzkumu více než polovina vyučujících zájem o vyhodnocené výsledky, což mě velmi potěšilo, a tím vidím můj přínos prostřednictvím této diplomové práce.

Dle výzkumu slovenského autora Bartíka (2009), který se zaměřoval na postoje žáků k TV ve 4. třídě ZŠ, prokázal kladný vztah žáků k TV, avšak s velkou vazbou na učitelovu osobnost, využívaných metod v hodině a taktéž na jeho dovednosti motivovat a povzbuzovat žáky. Pozoruhodné výsledky vyšly z šetření Mužíka a Pecha (2010), kteří uvádějí, že 90 % dětí z 5. tříd považují pohybovou aktivitu za nezbytnou součást života. S těmito výše uvedenými tvrzeními se na základě dosažených výsledků diplomové práce ztotožňuji. Dokládá to výsledek doplňující otázky, která se vztahovala k subjektivnímu zhodnocení jednotlivého žáka vzhledem ke své tělesné výkonnosti vůči svým spolužákům. Obrovským překvapením pro mě bylo vysoké procentuální zastoupení dívek i chlapců, kteří se zařazovali více do horní poloviny třídy. Tato otázka mi přišla důležitá, protože dnešní moderní doba ukazuje zkreslené vnímání světa prostřednictvím médií, a proto mám za to, že většina dětí se cítí nedoceneně z důvodů srovnávání s ostatními.

Ze získaných výsledků dotazníkového šetření bylo zjištěno, že průměrné bodové skóre hodnocených dimenzí bylo u chlapců 54 % a u dívek 60 %. Ve vyučovací hodině TV žáci nejvíce ocenili možnost se zasmát a taky pocit uspokojení z pohybové aktivity. Naopak neměli možnost opravit v rámci cvičení nějakou chybu spolužákovi, nebo aby opravu provedl spolužák. Výsledek mého šetření se neshoduje s výzkumem Frömel a kol. (2013), jelikož žáci škol, na kterých bylo provedeno dotazníkové šetření v rámci této diplomové práce měli na rozdíl od zkoumaného souboru českých a polských žáků velmi rozdílné skóre ve všech dimenzích. Rozdílné výsledky mohly být zapříčiněny jinou věkovou kategorií dotazovaných žáků.

9 ZÁVĚRY

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo zjistit názory žáků a pedagogů 1. stupně ZŠ na právě realizovanou vyučovací hodinu TV. Dílčím cílem bylo srovnat názory dívek a chlapců na absolvovanou hodinu TV na 1. stupni ZŠ.

Výzkumný soubor představovali učitelé TV a žáci 4. a 5. tříd dvou vybraných základních škol v Opavě. Zkoumaný celek byl tvořen 30 učiteli TV a 125 žáky, z nichž bylo 53 dívek a 72 chlapců. Pro můj výzkum jsem k získání potřebných informací vybrala metodu dotazníkové šetření, tj. metodu kvantitativní. Pro sběr dat jsme použili dva standardizované dotazníky (Frömel a kol., 1994, příloha 1, 2), které sloužily k diagnostice VJTV. Otázky byly rozděleny do 7 dimenzí, kdy jsme porovnávali vztah dimenzí mezi sebou zvlášť pro učitele a žáky. Na základě porovnání odpovědí učitelů a žáků ve vzdělávací dimenzi pomocí Spearmanova korelačního koeficientu byl zjištěn vztah mezi těmito skupinami. Vypočítaná hodnota byla porovnána s kritickou hodnotou. Tímto jsem byla schopná vyhodnotit stanovenou hypotézu:

H0: Předpokládáme, že názory učitelů a žáků na hodinu TV jsou stejné.

H1: Předpokládáme, že názory učitelů jsou oproti názorům žáků na hodinu tělesné výchovy rozdílné

Na základě tohoto porovnání byla zamítnuta H0 a přijata alternativní hypotéza.

Dále byly zodpovězeny následující výzkumné otázky:

VO1: Splnila hodina TV kognitivní cíl?

Výzkumným šetřením jsme zjistili, že hodina TV splnila kognitivní cíl pouze z pohledu pedagogů.

VO2: Hodnotili žáci i učitelé hodinu TV za fyzicky náročnou?

Z výsledků této výzkumné otázky můžeme konstatovat, že v případě fyzické náročnosti hodinu TV ani jeden ze souborů nepovažuje za náročnou.

VO3: V čem se nejvíce lišilo vnímání učitelů a žáků v hodině TV?

V rámci třetí výzkumné otázky bylo odhaleno, že nejvíce se lišilo vnímání týkající se přátelského vztahu učitele a žáka.

V rámci vyhodnocení hlavního cíle byl největší rozdíl v názoru viděn v dimenzi vztahové. Možným důvodem mohla být nejen méně zajímavá hodina a rutinní průběh, ale i současný

nízký zájem o TV. Největší přiblížení názorů na hodinu TV bylo v kreativní dimenzi. Zde předpokládám, že v hodině TV se žáci mohli podílet na průběhu hodiny a bylo jim umožněno si vybrat aktivitu či cvičení, které je naplňuje.

Prostřednictvím dílčího cíle bylo zjištěno, že v převážné většině odpovídaly děvčata pozitivněji než chlapci. Nejvíce se shodovaly názory v emotivní, sociální a vztahové dimenzi. Největší rozdíl byl spatřen v dimenzi kreativní.

Z diplomové práce vyplývá několik doporučení pro praxi:

- Učitelé by měli brát zřetel na názory a pocity svých žáků v průběhu hodiny, zabránit vzniku konfliktů mezi žáky, a především u nich vzbuzovat zájem o pohyb nejen v rámci TV.
- Vyučující by se měli snažit o efektivní využití pochval k motivování žáků ke sportovním aktivitám.
- Učitelé by se měli více zaměřit na postoj ke svým žákům, který by měl vykazovat větší přátelskost a důvěru vůči nim.

10 SOUHRN

Tématem diplomové práce byla Vyučovací hodina TV na 1. stupni ZŠ z pohledu učitele a žáka. Hlavním cílem této diplomové práce bylo zjištění názorů učitelů a jejich žáků na právě realizovanou vyučovací hodinu TV na 1. stupni základních škol.

V teoretické části diplomové práce se věnuji historii TV od pravěku, přes osvícenství až po současné pojetí TV v edukačním procesu. V druhé kapitole se zabývám vymezením TV v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Dále se v mé práci zabírám osobností učitele a žáka v hodinách TV a jejich vzájemnou interakcí. Kromě toho jsem se věnovala také podmínkám ve vyučovací jednotce či významu TV pro zdraví jedince. Cíle a úkoly školní TV a hodnocení žáků v tomto předmětu byli součástí diplomové práce.

V rámci praktické části byla stanovena hypotéza a výzkumné otázky:

H0: Předpokládáme, že názory učitelů a žáků na hodinu TV jsou stejné.

VO1: Splnila hodina TV kognitivní cíl?

VO2: Hodnotili žáci i učitelé hodinu TV za fyzicky náročnou?

VO3: V čem se nejvíce lišilo vnímání jednotlivých dimenzí učitelů a žáků v hodině TV?

Sběr dat k výzkumnému šetření, pomocí kterého jsem realizovala cíle mé diplomové práce, probíhal formou standardizovaného dotazníku, který byl určen jak žákům, tak učitelům. Skládal se z 24 otázek, kde měli respondenti na výběr ze dvou odpovědí („Ano“ x „Ne“). Tyto otázky byly rozděleny do 6 dimenzí a 1 dimenze doplňující (role žáka). Každá kladná i záporná odpověď byla hodnocena 1 bodem. Dotazníky byly respondentům rozdány před koncem vyučovací jednotky a byly zcela anonymní. Žáci v něm uvádějí pouze pohlaví, datum, třídu a školu, kterou navštěvují. Učitelé zde uvádí pohlaví, počet roků praxe, typ vyučovací jednotky a třídu, ve které vyučují TV. U dotazníku pro žáky byla uvedena ještě doplňující otázka, která se věnovala subjektivního zhodnocení tělesné zdatnosti žáka vůči ostatním.

V rámci praktické části byla stanovena hypotéza a 3 výzkumné otázky, týkajících se dimenze kognitivní, zdravotní a sociální, přičemž je dimenze pokládána za úspěšnou v případě, že bude 75 % odpovědí kladných. Pro zjištění závislosti mezi jednotlivými dimenzemi byla vybrána metoda Spearmanova korelačního koeficientu s hladinou významnosti $\alpha < 0,05$.

Realizace dotazníkového šetření se konala na dvou vybraných základních školách statutárního města Opavy. Výzkumný vzorek se skládal ze 125 žáků 4. a 5 tříd, z toho bylo 53 dívek a 72 chlapců a 30 učitelů TV (18 učitelek a 12 učitelů).

Závěrečná část diplomové práce se věnovala vyhodnocením dosažených výsledků, ze kterých vyplývá, že hodina TV na 1. stupni byla hodnocena kladně ve všech dimenzích s výjimkou dimenze kreativní pouze u učitelů. U žáků byli výsledky zcela odlišné. Prostřednictvím získaných dat jsme zjistili, že dívky hodnotí všechny dimenze, až na vztahovou, lépe než chlapci. Největší rozdíl názoru z hlediska dimenze u učitelů a žáků byl zpozorován ve vztahové dimenzi.

11 SUMMARY

The topic of the diploma thesis was the PE lesson in the 1st grade of elementary school from the perspective of the teacher and the student. The main aim of my final thesis was to gather the opinions of teachers and their pupils on the ongoing physical education lesson at the primary school.

In this thesis I focus on the history of physical education from prehistoric times, through the Enlightenment to current approaches of physical education process. Second chapter deals with the delineation of the physical education of the Framework Educational Program for Basic Education. I also deal the personalities of the teacher and the students through the physical education lessons and their mutual interaction. Apart from that I deal terms of the teaching lesson and significance of physical education for the health benefits of the students. My diploma thesis includes goals and tasks of physical education and evaluation of students in this subject.

As part of the empirical section the hypothesis and research questions were established:

H0: We assume that the opinions of teachers and pupils about the physical education lesson are the same

VO1: Did the PE lesson meet the cognitive goal?

VO2: Did the students and teachers rate the TV class as physically demanding?

VO3: What was the biggest difference in the perception of the individual dimensions of teachers and pupils in the PE lesson?

The collection of data for the research investigation, with the help of which I realized the goals of my diploma thesis, took place in the form of a standardized questionnaire, which was intended for both students and teachers. It consisted of 24 questions where respondents had a choice of two answers ("Yes" x "No"). These questions were divided into 6 dimensions and 1 additional dimension (student role). Each positive and negative answer was evaluated with 1 point. The questionnaires were distributed to the respondents before the end of the teaching unit and were completely anonymous. Pupils only state their gender, date, class and the school they attend. Here, the teachers state their gender, number of years of experience, type of teaching unit and the class in which they teach TV. An additional question was included in the questionnaire for pupils, which was devoted to the subjective evaluation of the pupil's physical fitness in relation to others.

As part of the practical part, a hypothesis and 5 research questions related to the cognitive, health and social dimensions were established, whereby the dimension is considered successful if 75% of the answers are positive. To determine the dependence between individual dimensions, the method of Spearman's correlation coefficient with a significance level of $\alpha < 0.05$ was chosen.

The questionnaire survey was carried out at two selected elementary schools in the statutory city of Opava. The research sample consisted of 125 pupils of the 4th and 5th grades, of which there were 53 girls and 72 boys, and 30 physical education teachers (18 female teachers and 12 male teachers).

The final part of the diploma thesis was devoted to the evaluation of the achieved results, from which it follows that the lesson of physical education in the 1st grade was evaluated positively in all dimensions, with the exception of the creative dimension only by the teachers. For pupils, the results were completely different. Through the obtained data, we found that girls evaluate all dimensions, except for the relationship, better than boys. The biggest difference of opinion in terms of dimension was observed among teachers and students in the relational dimension.

12 SEZNAM UŽITÉ LITERATURY

BARTÍK, Pavol. *Postoje žiakov základných škôl k telesnej výchove a športu a úroveň ich teoretických vedomostí z telesnej výchovy v intenciách vzdelávacieho štandardu* : (monografia). Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Fakulta humanitných vied, 2009. 132 s. ISBN 978-80-8083-764-8.

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X

ČECHOVSKÁ, Irena, CHRUDIMSKÝ, Jan, NOVOTNÁ, Viléma, & VINDUŠKOVÁ, Jitka, (2011). Povědomí uchazečů o studium na FTVS UK o pohybové gramotnosti. *Česká kinantropologie*, 15(3), 47-55.

ČERNÁ, Lenka. *Didaktika tělesné výchovy*. Studijní opora studia pro kombinovanou formu výuky. 2014. 59 stran.

ČELEDOVÁ, Libuše a Rostislav ČEVELA. *Výchova ke zdraví: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3213-8.

DVOŘÁKOVÁ, Hana a Zdeňka ENGELTHALEROVÁ. *Tělesná výchova na 1. stupni základní školy*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3308-4.

DYTRTOVÁ, Radmila a Marie KRHUTOVÁ. *Učitel: příprava na profesi*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2863-6.

FIALOVÁ, Ludmila. *Aktuální témata didaktiky: školní tělesná výchova*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1854-8.

FRÖMEL, Karel a kol. *Kreativorientierter Sportunterricht an der Grundschulen*. Tělesná kultura, 1994, 25, s. 5-27

GAVORA, Peter. *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-104-9.

GREXA, Ján a Milena STRACHOVÁ. *Dějiny sportu: přehled světových a českých dějin tělesné výchovy a sportu*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5458-5.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.

HÁJKOVÁ, Jana. *Motoricko-funkční příprava v tělesné výchově*. [Praha]: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020. ISBN 978-80-7603-188-3.

- JANSA, Petr. *Pedagogika sportu*. Vydání druhé. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3986-4.
- KAPLAN, Aleš a Natálie VÁLKOVÁ. *Atletika pro děti a jejich rodiče, učitele a trenéry*. Praha: Olympia, 2009. Atletika. ISBN 978-80-7376-156-1.
- KOLÁŘ, Zdeněk a Renata ŠIKULOVÁ. *Hodnocení žáků*. 2., dopl. vyd. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2834-6.
- KÖSSL, Jiří, Jan ŠTUMBAUER a Marek WAIC. *Kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3420-3.
- Kössl, Jiří, Štumbauer, Jan, & Waic, Marek (2006) *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: Karolinum
- KOTLER, Philip. *Moderní marketing: 4. evropské vydání*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1545-2.
- KLIMTOVÁ, Hana. *Didaktika tělesné výchovy pro učitele primárního vzdělávání: distanční text*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-736-8004-1.
- MACHOVÁ, Jitka a Dagmar KUBÁTOVÁ. *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2715-8.
- MALACH, Josef. *Teorie metodiky výchovy*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. ISBN 978-80-86723-29-7.
- MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.
- MUŽÍK, Vladislav a Milada KREJČÍ. *Tělesná výchova a zdraví: zdravotně orientované pojetí tělesné výchovy pro 1. stupeň ZŠ*. Olomouc: Hanex, 1997. Tělesná výchova a zdraví. ISBN 80-85783-17-7.
- MUŽÍK, Vladislav a Petr VLČEK. *Škola a zdraví pro 21. století, 2010: škola, pohyb a zdraví: výzkumné výsledky a projekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 280 s. ISBN 978-80-210-5371-7
- NOVOTNÝ, Jiří. *Ekonomika sportu*. Praha: ISV, 2000. ISBN 80-85866-68-4.
- OLIVOVÁ, Věra. *Sport a hry ve starověkém světě*. Praha: Artia. 1988.

- PASTUCHA, Dalibor. *Pohyb v terapii a prevenci dětské obezity*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4065-2.
- PERIČ, Tomáš a Jan BŘEZINA. *Jak nalézt a rozvíjet sportovní talent: průvodce sportováním dětí pro rodiče i trenéry*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-0527-4.
- PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- PRUNNER, Pavel a kol. *Vybrané kapitoly z pedagogické psychologie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2003. ISBN 80-7082-979-6
- PŘÍHODA, Václav. *Ontogeneze lidské psychiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963. Učebnice vysokých škol (SPN).
- RYCHTECKÝ, Antonín., FIALOVÁ, Ludmila. (2002). *Didaktika školní tělesné výchovy. 2. přeprac. vyd.* Praha: Karolinum.
- RYCHTECKÝ, Antonín a Pavel TILINGER. *Životní styl české mládeže: pohybová aktivita, standardy a normy motorické výkonnosti*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3746-4.
- RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání - edu.cz. *edu.cz - Jednotný metodický portál MŠMT* [online]. Copyright © 2022 [cit. 17.10.2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>
- RYŠAVÝ, Dan. *Metody a techniky sociálního výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. Studijní texty pro distanční studium. ISBN 80-244-0577-6.
- SEKOT, Aleš. *Pohybové aktivity pohledem sociologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7918-2.
- SÝKORA, František., KOSTKOVÁ, Jarmila. a kol. (1985). *Didaktika tělesné výchovy*. (1. vyd., 216 s.) Praha: Státní pedagogické nakladatelství
- ŠIKULOVÁ, Renata. *Od klíčových kompetencí učitele ke klíčovým kompetencím žáka: metodika rozvíjení klíčových kompetencí, průřezová témata, diagnostika*. V Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2008. ISBN 978-80-7414-004-4.
- VILÍMOVÁ, Vlasta. *Didaktika tělesné výchovy*. Vyd. 2., přeprac., (1. vyd. v MU). Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4936-9.

- MĚKOTA, Karel a Roman CUBEREK. *Pohybové dovednosti-činnosti-výkony*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 97880-244-1728-8.
- NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0738-1.
- NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Bezpečnost a ochrana zdraví žáků na školách – školní a pracovní úrazy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 66 s. ISBN 978-80-244-1806-3.
- VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1734-0.
- VILÍMOVÁ, Vlasta. *Didaktika tělesné výchovy*. Vyd. 2., přeprac., (1. vyd. v MU). Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4936-9.
- VLČEK, Petr. (2011c). Kurikulum tělesné výchovy v ČR, SRN A USA. [The curricula of physical education in CR, SRN and USA]. *Česká kinantropologie*, 15(1), 90–101.
- VYHLÁŠKA Č. 410/2005 SB., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých. *Zákony pro lidi-Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. [cit.18.10.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-410>
- WORLD HEALTH ORGANIZATION (2008). *Global recommendations on physical activity for health* (1st ed.). Geneva: World Health Organization. Dostupné z: https://ec.europa.eu/assets/eac/sport/library/policy_documents/eu-physical-activity-guidelines-2008_en.pdf
- ZIMMER, Renate, ed. *Netradiční sportovní činnosti: náměty a metody pro školu i volný čas*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-460-5.

13 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník pro žáky

Příloha 2: Dotazník pro učitele

PŘÍLOHA 1: DOTAZNÍK PRO ŽÁKY ((FRÖMEL A KOL., 1994)

Dotazník k diagnostice vyučovací jednotky tělesné výchovy (žáci)

Škola: _____ Třída: _____ Pohlaví: M, Ž Datum: _____

Uvedte, dle svého názoru, úroveň své sportovní tělesné výkonnosti vzhledem k ostatním spolužákům:

HORNÍ POLOVINA TŘÍDY - DOLNÍ POLOVINA TŘÍDY

	znač X	ANO	NE
1. Poznal/a jsi, oč učitel v hodině usiloval a co bylo jejím cílem?			
2. Měl/a jsi v průběhu hodiny pocit uspokojení z pohybové aktivity?			
3. Měla hodina relaxační (uvolňovací) a regenerační (obnovení sil) efekt?			
4. Jevil se ti učitel v hodině více jako rádce (jeden z vás a starší kamarád)?			
5. Chtěl/a bys příště znovu absolvovat stejnou nebo podobnou hodinu?			
6. Měl/a jsi možnost řešit samostatně a tvořivě nějaký úkol?			
7. Dozvěděl/a ses něco nového?			
8. Byla v hodině dobrá učební atmosféra, dobré klima a "pohoda"?			
9. Jsi příjemně unaven/a?			
10. Vyskytly se v hodině projevy nekázně (spolužáci zlobili)?			
11. Samostatné cvičení mimo školu by bylo lepší než tato hodina?			
12. Mohl/a ses alespoň jedenkrát v hodině svobodně rozhodnout co nebo jakým způsobem budeš dělat?			
13. Osvojil/a sis nebo zdokonalil/a ses v nějaké pohybové dovednosti (cvičení)?			
14. Zasmál/a ses v hodině?			
15. Podpořila hodina rozvoj tvé kondice (sily, vytrvalosti)?			
16. Ptal/a ses při učení na něco učitele nebo spolužáka?			
17. Raději bych se zúčastnil/a jiné hodiny ve třídě.			
18. Měl/a jsi pocit, že jsi neustále "dirigován/a" učitelem?			
19. Prováděl/a jsi v průběhu hodiny ukázkou pro spolužáky?			
20. Byl/a jsi pochválen/a učitelem nebo spolužákem?			
21. Musel/a jsi alespoň jedenkrát opravit držení těla a protáhnout zkrácené svalové partie?			
22. Opravil/a jsi nějakou chybu cvičení spolužáka/čky nebo opravil/a chybu tobě spolužák/čka?			
23. Kdybys mohl/a v průběhu hodiny odejít domů, odešel/a bys?			
24. Vyskytl se v hodině moment překvapení nebo něco nového?			

PŘÍLOHA 2: DOTAZNÍK PRO UČITELE (FRÖMEL A KOL., 1994)

Dotazník k diagnostice vyučovací jednotky tělesné výchovy (učitel)

Škola: _____

Třída: _____ CH, D, CH+D

Pohlaví: M, Ž

Počet roků praxe: _____

Typ vyuč. jednotky: _____

Datum: _____

znač X ANO NE

	ANO	NE
1. Uvedl/a jste v úvodu cíl hodiny nebo dílčí cíl v průběhu hodiny?		
2. Byl/a jste spokojen/a s pohybovou aktivitou žáků?		
3. Měla hodina relaxační (uvolňovací) a regenerační (obnovení sil) efekt?		
4. Byl/a jste k žákům v průběhu hodiny přátelský/á a kamarádský/á?		
5. Zařadíte rád/a někdy později stejnou nebo podobnou hodinu?		
6. Vytvořil/a jste žákům prostor pro samostatné a tvořivé řešení nějakého úkolu?		
7. Dozvěděli se žáci v hodině něco nového?		
8. Byla v hodině dobrá učební atmosféra, dobré klima a "pohoda"?		
9. Jste po hodině unaven/a?		
10. Vyskytly se v hodině projevy nekázně?		
11. Ve volném čase bych zajistil/a žákům lepší cvičení než v této hodině.		
12. Mohli se žáci v hodině alespoň jedenkrát svobodně rozhodnout co nebo jakým způsobem budou dělat?		
13. Žáci si osvojili nebo zdokonalili ses v nějaké pohybové dovednosti (cvičení).		
14. Zasmál/a jste se v hodině?		
15. Podpořila hodina rozvoj kondice (síly, vytrvalosti) žáků?		
16. Zeptal se Vás v průběhu hodiny na něco někdo z žáků?		
17. Raději bych vyučoval/a místo této hodiny jiný vyučovací předmět.		
18. Žáky jsem musel/a v průběhu hodiny často usměřňovat a neustále řídit.		
19. Prováděl někdo z žáků v průběhu hodiny ukázkou pro spolužáky?		
20. Pochválil/a jste nějakého žáka?		
21. Museli žáci alespoň jedenkrát opravit držení těla a protáhnout zkrácené svalové partie?		
22. Zapojili se žáci vzájemně do opravování chyb?		
23. S průběhem hodiny jsem byl/a spokojen/a.		
24. Vyskytl se v hodině moment překvapení nebo něco nového?		

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod.	A podobně
Atd.	A tak dále
ČR	Česká republika
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Např.	Například
§	Paragraf
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
Sb.	Sbírka
Tj.	To jest
Tzv.	Takzvaně
ZŠ	Základní škola

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Struktura dotazníku	32
Tabulka 2 - Přibližná interpretace hodnot korelačního koeficientu	34
Tabulka 3 – hodnoty pro výpočet Spearmanova korelačního koeficientu	45

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1. Průměrné bodové skóre z dotazníku v kognitivní dimenzi dle žáků a učitelů	35
Graf 2. Průměrné bodové skóre z dotazníku v emotivní dimenzi dle žáků a učitelů	36
Graf 3. Průměrné bodové skóre z dotazníku ve zdravotní dimenzi dle žáků a učitelů.....	37
Graf 4. Průměrné bodové skóre z dotazníku v sociální dimenzi dle žáků a učitelů	38
Graf 5. Průměrné bodové skóre z dotazníku ve vztahové dimenzi dle žáků a učitelů	39
Graf 6 - Průměrné bodové skóre z dotazníku v kreativní dimenzi dle žáků a učitelů	40
Graf 7 - Průměrné bodové skóre z dotazníku v doplňující dimenzi dle žáků a učitelů.....	41
Graf 8 - Průměrné bodové skóre z dotazníku ve všech dimenzích dle žáků a učitelů	42
Graf 9 - Průměrné bodové skóre z dotazníku ve všech dimenzích dle žáků a učitelů	43
Graf 10 - Průměrné bodové skóre z dotazníku ve všech dimenzích dle žáků a učitelů	44

ANOTACE

Jméno a příjmení	Martina Smijová
Katedra nebo ústav	KPV – Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce	doc. PhDr. Ludmila Miklánková, Ph.D.
Rok obhajoby	2024

Název práce	Vyučovací hodina TV na 1. stupni z pohledu učitele a žáka
Title of thesis	Physical education in the first grade of elementary school from the perspective of the teacher and the student
Anotace práce	Diplomová práce se zaměřuje na postoj učitele a žáka na právě realizovanou vyučovací hodinu TV na 1. stupni základních škol. Teoretická část se zabývá vymezením TV v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní školy, poznatky týkající se osobnosti žáka a učitele, významu tělesné TV pro zdraví jedince, cíli školní TV a hodnocením žáků. Výzkum, jež byl součástí praktické části byl realizován formou dotazníku, které byly určeny pro učitele TV a žáky 4. a 5. tříd 1. stupně základních škol.
Klíčová slova	Tělesná výchova, učitel, žák, význam pohybu, cíle tělesné výchovy
Annotation	This diploma thesis is focused on approach of the teacher and student the ongoing physical education lesson at the elementary school. The theoretical part defines of the physical education in the Framework Educational Program for Basic Education, the knowledge about the student and teacher, significance of physical education for the health benefits of the students, goals and of physical education and evaluation of students in this subject. The research, which was part of the practical part, was made in the form of a

	questionnaire intended for physical education teachers and pupils of the 4th and 5th grades of the 1st stage.
Keywords	Physical education, teacher, pupil, significance of physical education for the health benefits of the students, goals a of physical education
Přílohy vázané k práci	Dotazník pro žáky a učitele
Rozsah práce	61 stran
Jazyk práce	Český jazyk